

Milliyet

YAYINLARI

MİZAH

Değirmencinin Karısı

P.A.de ALARCON

DEĞİRMENCİNİN KARISI

Pedro Antonio de Alarcon

MİLLİYET YAYINLARI LTD. ŞTİ. YAYINLARI

Mizah Dizisi : 11

Yayın hakkı (Copyright) Milliyet Yayın Ltd. Şti.

Kapak resmi : Bedri KORAMAN

Birinci baskı : Kasım 1973

PEDRO ANTONIO de ALARCON

Değirmencinin Karısı

Türkçesi :

Tomris UYAR

Milliyet
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Yazarın Önsözü	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
Olayın Geçtiği Zaman Üzerine	13
İKİNCİ BÖLÜM	
O Günlerde Halkın Yaşayışına Dair	19
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Do Ut Des	23
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Bir Kadının Dıştan Görünüşü	29
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Bir Adamın Hem Dıştan Hem İçten Görünüşü	35
ALTINCI BÖLÜM	
Karı - Kocanın Erdemleri	39
YEDİNCİ BÖLÜM	
Mutluluğun Temelleri	45
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Üç Köşeli Şapkanın Sahibi	49
DOKUZUNCU BÖLÜM	
Deeh Eşşoğlu	55
ONUNCU BÖLÜM	
Çardakta Konuşulanlar	59
ON BİRİNCİ BÖLÜM	
Pampluna Bombardımanı	65

ON İKİNCİ BÖLÜM	
Turfanda Yemiş ve Öşür	75
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Bir Berber Bir Berbere	81
ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Sansar'ın Öğüdü	87
ON BEŞİNCİ BÖLÜM	
Yavan Bir Vedalaşma	95
ON ALTINCI BÖLÜM	
Uğursuz Bir Kuş	103
ON YEDİNCİ BÖLÜM	
Değirmenci Lucas'ın Uykusunun Hafifliği Konusunda	111
ON SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Kuruntu ve Gerçek	117
ON DOKUZUNCU BÖLÜM	
Hazır Olun, Beyefendi Hazretleri	127
YİRMİNCİ BÖLÜM	
Sansar Kendini Aşıyor	135
YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM	
Zamanın Bir Hükümdarı	141
YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM	
Sansar'ın Talihi	147
YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Saat Yarım, İyi Geceler!	157
YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Kısas Acıları	165
YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM	
İnanç, Dağları Oynatır	173
YİRMİ ALTINCI BÖLÜM	
Hanımfefendi Hazretleri de Güzel Kadın Doğrusu!	183
YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM	
Beyefendinin Buyruğu	189
YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Sonuç, İbret, Son Söz	195

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Eğitim görmemiş, kitap okumamış, İspanyollar arasında bile bu küçük çalışmaya temel olan halk hikâyesini bilmeyen pek azdır.

Biz bu hikâyeyi önce, doğduğu çiftlikten dışarı adımını atmamış kaba saba bir çobandan dinledik. Ulusal edebiyatımızda «Picaros» adı altında sık sık işlenen ve önemli bir yer tutan, eğitim görmemiş, ama, doğuştan akıllı doğuştan bilge tiplerden biriydi o. Çiftlikte bir şenlik, bir düğün, bir vaftiz düzenlemeye görsün ya da toprak ağasının gelişi söz konusu olsun, hemen işe girer, oyunlar, pantomimler yazar; soytarılık, hokkabazlık eder; masallar, baladlar anlatırdı. İşte bu olağanüstü günlerden birinde (bir hayat boyu, yani otuz beş yıl önce) POLİS MÜDÜRÜYLE DEĞİRMENCİNİN KARISI ya da DEĞİRMENCİYLE POLİS MÜDÜRÜNÜN KARISI adlı manzum hikâyeyi anlatarak bizim (kendisine göre) oldukça safdıl sayılabilecek zekâmızı büyüledi ve uyardı. Biz bugün daha edebî daha felsefî bir başlıkla

sunuyoruz aynı hikâyeyi (ne de olsa nazik günlerde yaşamaktayız), DEĞİRMENCİNİN KARISI diyoruz.

Hatırladığımıza göre çoban, hikâyeyi öyle ustaca anlatıyordu ki çevresinde toplanan gelinlik kızlar kıpkırmızı kesilmişlerdi; anaları da şu sonuca varmıştı: Biraz açık saçık bir hikâyeydi bu. Neredeyse dayaktan mosmor edeceklerdi bizim çobanı. Ama zavallı Rapela (çobanın adı Rapela'ydı), hiç renk vermedi; anlattığı hikâyenin ürkülecek bir yanı olmadığını, bunları rahibelerle dört yaşındaki çocukların bile bildiğini ileri sürdü.

«Bana inanmıyorsanız kafanızı çalıştırın bakalım,» dedi. «POLİS MÜDÜRÜYLE DEĞİRMENCİNİN KARISI» adlı hikâyeden nasıl bir sonuç çıkıyor? «Karı - kocalar aynı yatakta yatarlar, bu bir. İkinci olarak, hiç bir koca kendi karısının başka bir adamla yatmasından hoşlanmaz.»

Kızlarının kahkahalar attığını gören analar, «Orası doğru!» diye haykırdılar.

Güveyin babası karıştı söze: «Gaffer Rapela'nın haklı olduğu şuradan belli ki, büyük küçük burada bulunan herkes, bu gece, eğlenti bittikten sonra Johnny ile Manolilla'nın odalarına çekileceklerini ve orada, Gabriela Hala'nın biraz önce kızlara işlemelerini gösterdiği güzel gelin yatağında ilk olarak koyun koyuna uyuyacaklarını biliyor.»

«Üstelik,» diye atıldı gelinin babası; «Kutsal Kitap'ta ve vaızlarda çocuklara doğanın gerçeklerinden söz edilir; Saint Anne'in uzun süren kısırlığının anlamını, Yusuf'un saflığını, Judith'in çevirdiği dolapları, yani şimdi aklıma gelmeyen bir sürü mucizenin nedenlerini anlarsınlar diye. Demek ki...»

Kızlar yüreklenererek:

*«Tamam! Tamam Gaffer Rapela!» diye haykırdılar.
«Hadi, baştan anlat masalını; çok sevdik!»*

*«Ayrıca öğretici bir masal,» diye söze karıştı bü-
yükbaba. «Kötü hiç bir şey övülmüyor; kötü olmayı
önermiyor; kötüler de ağızlarının payını alıyorlar aslin-
da...»*

«Hadi, anlat bakalım!» dediler analar.

*Ve Gaffer Rapela yeniden okudu Balad'ını. Dinleyi-
ciler, dürüst eleştiri ışığında hikâyeyi bir daha gözden
geçirdiler ve içinde hiç bir aşırılığa yer verilmediği ko-
nusunda birleştiler ki, bu, gereken izni esirgemediler an-
lamına geliyordu.*

*Yıllar boyu, şimdi ölmüş olan Rapela'nın izinden
giden masal babalarının ağzından DEĞİRMENCİYLE
POLİS MÜDÜRÜNÜN KARISI'nı değişik yorumlarla
dinledik; sonra Körün Baladı, ve unutulmaz Don Augus-
tin Duran'ın ünlü Romancero'sunda yayımlanmış bi-
çimlerini okuduk.*

*Temelde konu hiç değişmiyor; halkımızın pek düş-
kün olduğu dramatik ibret hikâyeleri gibi yarı trajik
yarı komik, alaycı ve yergi dolu; oysa, biçim, kurgu,
rastlansal gelişim bizim çobanın anlattığından çok, ama,
çok farklı; öyle ki, çobanımız sonradan geliştirilen kop-
yaların hiç birini Çiftlik'te anlatamazdı; bütün namus-
lu kızların kulaklarını tıkamaları gerekirdi; yoksa ana-
lar gözlerini oyarlardı onun. Başka eyaletlerin kaba soy-
tarıları, tatlı, saygılı, bilge Rapela geleneğini öylesine
çarpıtmış, öylesine yozlaştırmışlardı çünkü.*

*İşin gerçeğini bir daha pekiştirelim. Bu yabancı yo-
rumlara, inceliğin egemen olduğunda hiç kuşku duyma-
dığımız ilkel yorumun özelliklerini katmayı çoktandır*

tasarlamaktaydık. Kuşku duymamız olanak dışıydı. Çünkü, bu tür hikâyeler halk arasında ağızdan ağıza doluşınca daha güzel, daha ince, daha zarif bir duruma gelmezler, ancak, kendi benliklerini korurlar. Onları yalnızca beceriksizliğin ve kabalığın dokunuşu sakatlar, kirletir.

İşte, kitabın başından geçenler bunlar. Hadi değirmene biraz buğday koyalım, yani, POLİS MÜDÜRÜYLE DEĞİRMENCİNİN KARISI masalını anlatmaya başlayalım. Ve umalım ki (sayın okur!) sizin sağlıklı yargınız, Estebanillo Gonzales'in de önsözünde belirttiği gibi, «kitabı bitirince şeytan çarpmış gibi birçok kereler istavroz çıkarmanız, onun yayımlanmaya hak kazanmasını sağlayacaktır.»

P. A. De ALARCON

BİRİNCİ BÖLÜM

OLAYIN GEÇTİĞİ ZAMAN ÜZERİNE

ŞİMDİLERDE sona ermeye yüz tutan bu uzun yüzyılın başlarıydı. Hangi yıl olduğunu kesin bilemiyoruz ama, şurası besbelli ki, 4'üncüden sonra 8'inci- den önceydi.

O sıralar İspanya'da paralara bakılırsa **Tanrı'nın** lütfu, Fransız kayıtlarına bakılırsa Napoleon Bonapart'ın lütfu ya da dikkatsizliği sonucu, Bourbon'lar- dan IV. Carlos hüküm sürmekteydi. Avrupa'nın XIV. Louis'nin soyundan gelen öbür hükümdarları, 1789' dan sonra dünyanın bu eskilikten aşınmış köşesini silip süpüren müthiş fırtınada tahtlarını yitirmişlerdi; hatta içlerinde en önemli sayılanı yalnız tahtını değil kellesini de yitirmişti.

O zamanlarda ülkemizin en belirgin özelliği bu değildi ama. Korsikalı silik avukatın oğlu olup, Rivoli'de, Piramitlerde, Marengo'da ve daha yüzlerce çatışmada zaferini perçinleyen ünlü İhtilâl Askeri, tam o sıralar Şarلمان'ın tacını kafasına geçirmiş, Avrupa'nın yüzünü bütün bütüne değiştirmeye koyulmuş-

tu: Milletler yaratıyor, milletleri egemenliği altına alıyor, sınır mınır tanımıyor, sülâleler bulup çıkarıyor, atının üstünde, sanki insan biçimine girmiş bir zelzele ya da (Kuzeyli Güçler'in deyimini kullanmak gerekirse) tersten okunan bir İsa (bir Asi) gibi geçip gittiği ülkelerin halklarını, biçimlerini, adlarını, durumlarını, geleneklerini hatta kılıkclarını değiştirmeye zorluyordu...

Öte yandan sevgili atalarımız (Tanrı, rahmetini üstlerinden eksik etmesin) korkup nefret edecekleri yerde, bu olağanüstü serüvenlerden büyük tad alıyorlardı, sanki şövalye masallarındaki kahramanın başından geçiyordu bunlar, başka bir gezegende oluyordu; onun kendi yurtlarına da gelebileceği, Fransa'da, İtalya'da, Almanya'da, daha başka ülkelerde yarattığı dehşet fırtınasını oraya da getirebileceği akıllarının köşesinden geçmiyordu. Haftada bir (en çok iki) kez Madrid'ten gelen posta, yarımadanın belli başlı şehirlerine **Gazette**'den birkaç tane getiriyordu (gazete de posta gibi güncel bir olay değildi bu yüzden) okuyup yazma bilen birkaç seçkin kişi, Pirenelerin öte yanındaki devletlerin sayısı artmış mı, azalmış mı; sekiz küsur kralla imparatorun katıldığı bir savaş mı olmuş; Napoleon Milano'da mıymış, Brüksel'de mi, Varşova'da mı, böylelikle (eğer gazete yazıyorsa tabii) öğrenmiş oluyorlardı.

Geri kalan zamanlarında yaşlılarımız, güve-yeniği alışkanlıklarına bürünüp Tanrı'nın lütfu ve inayetiyle yaşamalarını sürdürüyorlardı: Engizisyonlar ve Engizisyon rahipleriyle, Hukuk karşısındaki görkemli eşitsizlikleriyle, ayrıcalıklarıyla, beratlarıyla ve özel haklarıyla, belediye işlerinde ve siyasal alan-

da kesenkes yok edilmiş özgürlükleriyle.. Soylu Piskoposlar ve demir parmaklı Polis Müdürlerince (ki bunların yetkileri, tamı tamına ne bu dünyanın ne öbür dünyanın işlerinden sayılabileceği için kolaylıkla tanımlanamaz) elbirliğiyle yönetiliyorlardı; öşürler, turfanda yemiş ve üretim vergileri, yardımlar, zorunlu armağanlar ve bağışlar, kiralar, pul, kraliyet üçte biri, veraset vergisi, kamu hizmetleri gibi, şimdi listesini çıkarmanın gereksiz kaçacağı yüzlerce vergi arasında yuvarlanıp gidiyorlardı .

Burada, o dönemin askerî ve siyasal sorunlarının günümüzü ilgilendiren bölümü bitmiş oluyor; aslında, o dönemde dünyada olup bitene değinmemizin tek nedeni, şu sonuca ulaşmaktı: Öykümüzün geçtiği yıllarda, İspanya'da, özel ve toplumsal hayatın her alanında eski düzen egemenliğini sürdürüyor, bütün yeniliklere, kargaşalara karşı Pireneler, yeni bir Çin Duvarı görünümünde yükseliyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

O GÜNLERDE HALKIN YAŞAYIŞINA DAİR

SÖZGELİŞİ, Endülüs'te (çünkü şimdi anlatacaklarımız Endülüs'te geçen olaylar) bazı önemli kişiler hâlâ erken kalkıyor, dinî bir bayram olmasa bile ilk ayın için Katedral'e yollanıyor, saat dokuzda sahanda yumurta, bir fincan kakao ve kızarmış ekmekten oluşan sabah kahvaltılarını ediyor, öğleden sonra saat birden ikiye kadar ya çorbayla bir kap sıcak yemek, (eğer av eti varsa) av eti, yoksa yalnız çorba içip kestirmeye koyuluyorlardı. Uykudan sonra, dolaşmaya çıkarlar, alaca karanlık çökerken kendi mahalle kiliselerine koşarlar, 'Angelus' zamanı bir bardak daha kakao içerlerdi (bu kez yanında bir bisküviyle). Kodamanlar, Sulh Yargıcı'nın, Müdür'ün ya da o bölgenin Toprak Ağası'nın evindeki akşam toplantılarına katılır, 'Animas' çalar çalmaz evlerine dönerlerdi. Işık söndürme çanı çalmadan büyük kapıyı sürgülerler, taze ançüez gelmişse sebzeli yahniyle salata yiyip büyük bir tutkuyla yatağa koşarlardı (karıları olanlar tabî) ; ne var ki, yılın dokuz ayında ya-

tağın önceden ısıtılmasını buyururlardı, orası da başka...

Ne mutlu yıllardı o yıllar! Ülkemiz; örümcek ağlarının tozların, güvelerin, inançların, geleneklerin, çağlardan beri kutsanagelmiş yararlılıklarla yararsızlıkların ağır ağır tadını çıkarıyordu! Ne mutlu yıllardı insan toplumlarında bir sürü sınıf ayrımlarının, önyargıların ve göreneklerin yürürlükte olduğu yıllar! Ne mutlu yıllardı onlar, hele her köşe başında bir küçük oyun, bir fars, bir güldürü, bir dram, bir destan bulabilen şairler için ne mutlu yıllardı! Oysa, Fransız Devrimi'nin ardından bütünlükten yoksun, o bölük pörçük, tatsız, yavan gerçekçilikten başka bir şey gelmedi bize! Ne mutlu yıllarmış gerçekten!

Artık, sözü bıraktığımız yere dönelim! Bu kadar genelleme, bu kadar dolambaçlı söz yeter: Hadi, kesin ve kararlı bir biçimde, Değirmencinin Karısı öyküsünü anlatmaya başlayalım.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DO UT DES

O GÜNLERDE, adı önemli olmayan bir şehrin yakınlarında, kasabadan aşağı yukarı bir buçuk kilometre uzakta, kiraz ve vişne ağaçlarıyla örtülü yumuşacık bir tepeyle, kesik kesik akan hain ırmağa set çeken çok bitek bir ovanın arasında, ünlü bir un değirmeni vardı (şimdi yok).

Türlü ve çeşitli nedenler yüzünden, uzun süredir, demin sözünü ettiğimiz şehrin en seçkin, en önde gelen keyif ehli insanlarınca bir eğlenti yeri olarak seçilmişti... Bir kere, değirmene giden araba yolu, yörenin öbür yollarına göre daha düzgünceydi. İkincisi, değirmenin önündeki taş döşeli küçük avluda kocaman bir asma vardı; asma yapraklarının nöbetleşe açılıp dökülmeleri yüzünden konuklar orada yazın tatlı bir serinlik, kışınsa yaz güneşinin ılıkliğini duyuyorlardı. Üçüncüsü, Değirmenci çok saygıdeğer, sırtutar, hoş, kendine özgü bir adamdı; kendisini ve evini onurlandıran değerli konuklarla dostlarını mevsim nimetleriyle ağırlamaktan geri durmazdı: Bazen Fas'-

tan gelme otlar, bazen kirazla vişne, bazen turfanda lahanalar (kızarmış ekmek ve zeytinyağıyla tadına doyum olmaz bu lahanaların; ekmeği, konuk baylar önceden yollarlardı), bazen çardak görevi yapan asmanın üzümlerinden, kışsa patlamış mısır, kızarmış kestane, badem, ceviz; ara sıra, çok soğuk havalarda da yıllanmış güzel şaraptan birkaç kadeh (artık içerde, ateşin çevresinde oturulmaktadır), Paskalya mevsiminde gözlemeler, börekler, birkaç dilim jambon eklenirdi bunlara.

Diyeceksiniz ki, «Peki, bu Değirmenci çok mu zengindi? Yoksa saygıdeğer konukları mı arsızlık ediyorlardı?»

İkisi de değil. Değirmencinin varlığı ancak kendine yeterdi, konuklarıysa zarif ve gururlu kimselerdi. Ne var ki, insanların Kilise'ye ve Devlet'e elli çeşit vergi vermek zorunda oldukları bir dönemde, bizim kurnaz Değirmenci, Belediye Meclisi ve Katedral Özel Kurulu üyeleriyle, rahipler, papazlar ve ipleri elinde tutan öbür kişilerle dost geçinmeyi yararlı buluyordu. Söylenenlere bakılırsa Değirmenci Lucas (Değirmencinin adı Lucas'tı), bu konukseverliği, bu ağırlamaları sonucunda, her yıl bir köşeye epeyce bir şeyler koyabiliyordu.

«Zatiâîlileri, yıktırdıkları eski evin kapısını bana verirler miydi acaba?» derdi konuklardan birine. Bir başkasına, «Lord Hazretleri, şu şu vergilerden kesinti yapılması için ilgililere buyurabilirler miydi acaba?», «Ekselansları ipekböceklerim için manastır bahçesinden birkaç yaprak toplamama göz yumarlar mı acaba?», «Efendimiz, Falanca Dağ'dan biraz yakacak toplamam için bir izin kâğıdı yazarlar mı aca-

ba?», «Efendimiz, bir iki satır yazsanız da Filanca Orman'dan biraz odun toplayabilsem.», «Sayın efendim, bir not yazın da onu parasız alabileyim.», «Bu yıl o vergiyi ödeyemeyeceğim.», «Her halde şu dava yararına sonuçlanır.», «Bugün herifin birini patakladım, her halde beni kışkırttığı için hapse atılır.», «Efendimiz şunu kullanıyorlar mıydı?», «Ya bunu...?», «Katırınızı bana ödünç verebilir misiniz », «Arabanız yarın işe çıkacak mı? Yoksa eşeği ben mi aldırayım?»

Değirmencimiz böyle isteklerde bulunma fırsatını hiç kaçırmazdı; aldığı karşılık da hep o aynı cömert «Nasıl isterseniz,» olurdu.

Yani, Değirmenci Lucas, gözü kapalı kendi yıkımına doğru koşan bir adam sayılmazdı pek.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİR KADININ DIŞTAN GÖRÜNÜŞÜ

ŞEHRİN ileri gelenlerinin geceleri Değirmenci Lucas'ın değirmenine sık sık konuk gitmelerinin en son ve en önemli nedeni de... (Başta Piskopos efendiyle Polis Nazırı olmak üzere din işleriyle ve dünya işleriyle uğraşan bütün önemli kişilerin) orada Tanrı'nın elinden çıkmış en güzel, en başarılı, en yetkin sanat eserlerinden birini doyasıya ve rahat rahat görebilmeleri idi...

Bu sanat eserinin adı, «Mistres Frasquita»ydı.

Yalnız şurasını belirtmeden geçmeyeyim ki, Değirmenci Lucas'ın nikâhlı karısı Mistres Frasquita, son derece namuslu bir kadındı ve Değirmeni onurlandıran seçkin konuklar bunu pekâlâ biliyorlardı. Hatta daha ileri giderek şunu söyleyebilirim: İçlerinden hiç biri ona şehvetli bir bakışla bakmamış, ahlâksızca bir tutku beslememiştir.

Yalnız soylu baylar değil rahipler, yalnız yargıçlar değil bütün din adamları, ona Tanrı'nın yüzünü ak çıkartan bir güzellik tanrıçası, en karamsar ruhlara

bile çocukça bir sevinç saçan bir canlılık, oynaklık şeytanî gözüyle bakar ve nazıkçe kur yaparlardı (sarımsı kocasının gözü önünde). Başpiskopos, «Çok güzel bir yaratık,» derdi sırası geldiğinde. Tarih Akademisi'yle mektuplaşan bilgili bir Dava Vekili, «Hellas'ın heykeli sanki,» diye atılırdı. Fransisken Rahibi, «Havva'nın tıpkısı,» derdi; Redif Albayı ise, «Müthiş bir kız azizim!» diye haykırmaktan kendini alamazdı. «Bir yılan, bir siren, şeytanın ta kendisi!» diye eklerdi Polis Müdürü.

Ama, değirmenden üzümle, bademle tıka basa doymuş bir durumda kendi tatsız aile yuvalarına dönerken sonunda hep aynı sonuca varırlardı ağız birliğiyle: «Yok canım.. temiz yürekli, melek gibi sevimli bir kızcağız; dört yaşında bir çocuk kadar masum..»

Dört yaşındaki çocuk, yani Mistres Frasquita, otuzuna merdiven dayamıştı. Boyu, bir metre yetmiş beş santim dolaylarındaydı, iriyarıydı; görkemli yapısının kaldırabileceğinden bir parça daha ağırdı, denebilir. Hiç çocuk doğurmamış olduğu halde dev bir Niobe'yi andırıyordu, bir Dişi-Herkül'dü, Trastevere'de kolaylıkla rastlayabileceğiniz iri kıyım bir Romalı ana.. En belirgin özelliği, hareketlerinin çabukluğuydu; hafifliği, canlılığı, o iri kıyım gövdenin zarafeti. Akademili'nin dediği gibi, bir heykel olabilmesi için gereken durgunluktan iz yoktu onda. Bir saz gibi eğilir, bir rüzgâr gülü gibi döner, topaç gibi dolanırdı. Hele yüzü, durmak dinlenmek nedir bilmez, heykele daha da az benzerdi.

Bu canlı çekicilik, ikisi bir yanağında, biri öbür yanağında, çok küçük, bir tanesi gülen ağzının hemen

sol köşesinde olmak üzere en aşağı beş tane çukurla büsbütün artıyordu. Bir kocaman çukur da yuvarlak çenesinin tam ortasındaydı. Şimdi bütün bunlara, o çapkın bakışları, hınzırca göz kırpışları, konuşmasına ayrı bir hava veren işveli baş sallayışları eklerseniz, güzellikle, neşeyle dolup taşan, mutlulukla, sağlıklıla pırıl pırıl yanan bu yüzü gözlerinizin önüne getirebilirsiniz.

Mistres Frasquita da kocası Değirmenci Lucas da, Endülüs asıllı değildiler; hanım, Navarralıydı. beyse Murcialı. Lucas, on beş yaşlarındayken bölgenin eski piskoposunun yanına yarı uşak, yarı yamak göreviyle girmiş, buralara gelmişti. İyi yürekli efendisi, gerekli eğitimi yapmasını sağladıktan sonra, onun geçimini de düşünmüş, ölmeden önce Değirmen'i ona vasiyet etmişti. Ama, Değirmenci Lucas, efendisi öldüğünde meslekte daha pek ilerlememişti, hemen cüppesini bir yana asarak askere yazıldı; ilâhiler söyleyip buğday öğüteceğine dünyayı görür, türlü serüvenlere atılırdı daha iyi. 1793'te kahraman General Don Ventura Caro'nun emireri olarak Batı Pireneler çarpışmasına katıldı; Castello Pinon saldırısında da hazır bulundu ve uzun bir süre Kuzey eyaletlerinde kaldıktan sonra terhis oldu. Estella'da Mistres Frasquita'yla - ki o zamanlar adı yalnızca Frasquita'ydı - tanıştı, ona âşık oldu. Evlendikten sonra onu Endülüs'teki Değirmen'e getirdi. Dünya dediğimiz bu göz yaşları ve kahkahalar vadisindeki kısa konukluk dönemlerini sessizlik ve mutluluk içinde geçirmeye koyuldular.

Navarra'dan kalkıp bu ıssız yöreye gelen Mistres Frasquita Endülüs kadınlarının hiç bir huyunu be-

nimsememişti; köylülerden apayrıydı. Onlardan çok daha süssüz, rahat ve zayıf elbiseler giyerdi, daha sık yıkanırdı, güneşle havanın çıplak kollarını, çıplak gerdanını okşamasına izin verirdi. Bir yere kadar, o dönemin soylu hanımları gibi, Goya'nın kadınları, Kraliçe Maria Luisa gibi giyinirdi, diyebiliriz. Etekliği tamtamına iki karış değilse bile taş çatlasa üç karış genişliğinde ve son derece kısaydı; öyle ki, küçük ayakları ve ince bacaklarının dolgun baharı kolaylıkla görülebilirdi. Elbisesinin göğsü, Değirmenci Lucas'la Navarra'dan Endülüs'e gelirken iki ay kaldıkları Madrid'in modasına uygundu; açık ve yuvarlak-tı. Tam tepesinde topladığı saçları, başının ve ensesinin güzelliğini açığa vuruyordu. Küçümen kulaklarına küpeler, sert ama lekesiz ellerinin incecik parmaklarına bir sürü yüzük takardı. Son olarak: Mistres Frasquita'nın sesi, güzel bir çalgı gibi renkli ve uyumlu, gülüşü ile Kutsal Cumartesi çanları gibi neşeli ve duruydu.

Şimdi gelelim, Değirmenci Lucas'ın portresine.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BİR ADAMIN HEM DIŞTAN HEM İÇTEN
GÖRÜNÜŞÜ

DEĞİRMENCİ LUCAS, şeytan kadar çirkin bir adamdı. Çocukluğundan beri çirkindi, artık kırkına merdiven dayamıştı. Yalnız şunu da söylemek gerekir ki, Tanrı yeryüzüne ondan daha sevimli, daha tatlı pek az adam yollamıştır. Aslında, eski Piskopos ondaki canlılığa, zekâya ve cerbezeye kapılmış, ana-babasından yalvararak almıştı onu. Ailesi çobanlık yapardı; ruhların değil düpedüz koyunların çobanlığını. Lord hazretleri öldükten, oğlan okulu bırakıp kışlaya yollandıktan sonra General Caro, bütün ordunun içinden onu seçmiş, ona emirerlik ve savaş alanında kendisine hizmet etme işini vermişti. Vatanî görev bittikten sonra, Değirmenci Lucas, Piskopos'la General'in kalplerini kazandığı gibi, aynı kolaylıkla Mistres Frasquita'nın da gönlünü çelmeyi başardı. O zamanlar yirminci baharını yaşayan, Estella delikanlılarının gözbebeği (aralarında enikonu zengin olanlar da vardı) Navarralı genç kız, bu Murcialı oğlanın sonu gelmez nüktedanlığına, neşeli, pırlıl pırlıl şakalarına, may-

mun gibi muzip bakışlarına, hınzırlık dolu ama tatlılığına tatlı gülüşlerine karşı koyamadı. Gerçekten de yüzüzlüğü, gevezeliği, şakacılığıyla, hünerlerinin yanı sıra cesareti ve çekiciliğiyle yalnız gönlünde yatan güzelin değil, onun annesiyle babasının da kalbini kazanmıştı Lucas.

Lucas o zaman da, hikâyemizin geçtiği tarihlerde de ufak tefek bir adamdı (hiç değilse karısına göre, ufak tefek sayılırdı) ; yuvarlak omuzlu, çok esmerdi. Çenesi düz, burnuyla kulakları kocamandı, yüzü çiçek bozuğuydu. Öte yandan, ağzı çok biçimli, dişleri çok düzgündü. Denebilirse, bu adamın kabuğuydu çirkin ve kaba saba olan, biraz derinine inildi mi erdemleri çıkıyordu ortaya. Bu erdemler de dişleriyle başlıyordu. Sonra sesi geliyordu, bol titreşimli, oynak, çekici bir ses: Ara sıra ciddî ve sert, ama, bir şey isterken bal gibi tatlı, karşı konulmaz..

Gelelim, bu sesle söylenenlere. Lucas'ın ağzından her çıkan, yerinde söylenmiş, saygılı, iyi düşünülmüş, kandırıcı olurdu. Son olarak; Değirmenci Lucas'ın ruhunda, cesaret, bağlılık, onur, sağduyu, öğrenme isteği, birçok konuda gerek içgüdüsel gerek sonradan edinilmiş bir sezgi, budalalara karşı - sosyal durumları ne olursa olsun - beslediği derin küçümseme; dostumuz Akademili'nin de dediği gibi, onu bir Don Francisco de Quevedo katına yükselten bir hiciv, alay, muziplik yeteneğiyle birleşmişti.

Değirmenci Lucas'ın içten ve dıştan görünüşü böyleydi işte.

ALTINCI BÖLÜM

KARI - KOCANIN ERDEMLERİ

EFENDİM, Mistres Frasquita, Değirmenci Lucas'ı deliler gibi seviyordu; kocası da kendisine tapıyor diye dünyanın en mutlu kadını sayıyordu kendini. Daha önce de söylediğimiz gibi, çocukları yoktu, o yüzden bütün vakitlerini büyük bir içtenlikle birbirlerini okşayıp şımartmaya ayırmışlardı; yine de bu sevecenlikte, çocuksuz çiftlere özgü o bıktırıcı duygululuktan iz yoktu. Tersine, oyun arkadaşlarını, hiç söylemedikleri, hatta kendileri bile bilmedikleri kadar çok, bütün ruhlarıyla seven çocukların dürüstlüğü, neşesi, sevinci ve güveni vardı onlarda.

Kuşkusuz, dünyaya Değirmenci Lucas kadar üstü başı temiz, onun kadar eksiksiz bir yuvaya sahip, onun kadar iyi konuk ağırlayabilen bir değirmenci daha gelmemiştir. Hiç bir değirmenci karısı (hatta hiç bir kraliçe), çevresindekilerden Frasquita kadar ilgi, saygı ve özen görmemiştir. Hiç bir değirmen de, şimdi anlatacağımız hikâyeye sahnelik eden değirmen

gibi yiyecek içeceklerle, eğlenme ve dinlenme olanaklarıyla dolup taşmamıştır.

Bütün bunlar Mistres Frasquita'nın, bu güzel, çalışkan, sağlıklı Navarra kızının, yemek pişirmeyi, dikiş dikmeyi, nakış işlemeyi, tatlı yapmayı, çamaşır yıkamayı, ütü yapmayı, evi badanalamayı, bakırları parlatmayı, hamur yoğurmayı, örmeyi, dokumayı, şarkı söylemeyi, dans etmeyi, gitar ve kastanyet çalmayı, iskambil oynamayı ve saymakla bitmeyecek bir sürü işin üstesinden gelmeyi **istemesine**, ve **başarmasına** bağlıydı geniş ölçüde. Bu sonucun sağlanmasında Değirmenci Lucas'ın, değirmeni yönetmeyi, tarla sürmeyi, avlanmayı, balıkçılık, marangozluk demircilik duvarcılık yapmayı, karısına ev işlerinde yardım etmeyi, okumayı, yazmayı, defter tutmayı, vb., vb. **istemesinin** ve **başarmasının** da payı vardı tabîî.

Onun eğlence ve keyifle ilgili konulardaki olağanüstü bilgisini burada hesaba katmıyoruz.

Sözgelişi, Değirmenci Lucas, çiçeklere bayılırdı (karısı da öyle) ; çiçek yetiştirme sanatında öylesine ustalaşmıştı ki, uzun ve yorucu çabalar sonucu aşılama yoluyla birçok yeni tür elde etmişti. Anadan doğma bir mühendisti; bu yeteneğini, değirmene gelen su miktarını üç kata çıkaran bir set, bir sifon ve bir ark yaparak gözler önüne sermişti. Bu arada bir köpeğe dans öğretmiş, bir yılanı evcilleştirmiş; bir papağanı, kendi eliyle yapıp duvara tutturduğu bir güneş saatına bakarak her saat başında ötmeye alıştırmıştı. Sonunda papağan, bulutlu günlerde ve bütün gece boyunca, saat başlarında hiç aksamadan çalar duruma gelmişti.

Değirmende, her çeşit yemişle sebze yetiştiren

bir mutfak bahçesi, Değirmenci Lucas'la Mistres Frasquita'nın yaz sıcağında serinledikleri yaseminli bir kameriyeyle çevrilmiş bir havuz, bir çiçek bahçesi ,ekzotik bitkiler için bir ser, bir tatlı su kuyusu, karı-kocayı kasabaya ya da komşu köylere taşıyan iki eşek, bir kümes, bir güvercinlik, balıklar ve ipekböcekleri için yuvalar, yaseminlerin balıyla beslenen arılar için kovanlar, küçücük bir şarap makinesiyle mahzeni, bir fırın, bir tezgâh, bir demirci ocağı, marangozhane vb., vb.. vardı; üstelik bunların hepsi on bin real değerinde sekiz odalı bir evle üç dönümlük bir toprağa sığdırılmıştı.

YEDİNCİ BÖLÜM

MUTLULUĞUN TEMELLERİ

EVET, Değirmenciyle karısı birbirlerine delicesi-
ne tutkundular, yine de, erkek bu kadar çirkin, kadın-
sa çok güzel olduğu halde, kadının kocasını daha çok
sevdiğini düşünebiliriz. Bunu söylemenin nedeni şu:
Değirmenci Lucas, mısır için gittiği köylerden ya da
kasabadan azıcık geç dönmeye görsün, Mistres Fras-
quita hemen hesap sormaya başlar, onu müthiş kıs-
kanırdı; oysa, Değirmenci Lucas, değirmenine gelen
bayların karısına gösterdikleri ilgiden hoşnut olurdu.
Karısının herkese, kendine görüldüğü gibi güzel gel-
mesinden gurur duyardı. İçten içe o da bilirdi ki,
çevresindekiler kendisini kıskanıyorlar, karısına ta-
pıyorlar, Frasquita'nın birazcık daha az namuslu ol-
ması için gözden çok şey çıkarabilirler; yine de hiç
düşünmeden günlerce yalnız bırakırdı karısını, yok-
luğu sırasında ne yaptığını, değirmene kimlerin gelip
gittiğini sormazdı bile.

Değirmenci Lucas'ın aşkının daha sönük olduğu-
nu göstermez bunlar. Karısının namusuna, karısının

kendisinininkine güvendiğinden daha çok güvendiğini gösterir; anlayışlılık açısından karısından üstün olduğunu, ne denli sevildiğini bildiğini, karısının onurunu titizlikle koruduğunu, ona güvendiğini gösterir. Bir de, Değirmenci Lucas'ın dört yüz dirhem bir adam, Shakespeare'in adamları gibi az ama öz duygular taşıyan, kuşku içinde yaşayamayan bir adam olduğunu gösterir. Ya sonuna kadar güvenmeli, ya ölmeliydi Lucas ya sevmeli, ya öldürmeliydi; katışıksız mutlulukla tam bir sevinçsizlik arasında derecelenmelere girmeyen, ara yollara sapmayan bir adamdı.

Kısacası, ayağında sandallar, başında kasketle, doğabilecek bir trajedinin ilk perdesinde bir Murcialı Othello'ydu o.

Ama, böylesine neşeli bir ezgide bu acıklı seslerin işi ne? Böylesine durgun bir havada bu uğursuz şimşekler niye? Bu yalın, bu mutlu evde, bu melodramatik pozlar niye?

Daha çok telâşlanmayın canım, anlatacağım.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÜÇ KÖŞELİ ŞAPKANIN SAHİBİ

BİR EKİM ikindisi, saat iki sıralarıydı. Katedralin çanı akşam ayinine çağırıyordu halkı; bu, kasabadaki belli başlı kimselerin yemeklerini bitirmiş olduklarını gösterirdi.

Rahipler, korodaki yerlerini almak üzereydiler; halk (özellikle işleri yüzünden sabahı çalışmakla geçiren yetkililer) yatak odalarında şekerleme yapmaya hazırlanıyorlardı.

Böyle uygunsuz bir saatta (hava hâlâ müthiş sıcaktı), şehrin ünlü Polis Müdürü'nün, üstelik yanına tek memur alarak şehir dışına yürüyüşe çıkması olacak şey değildi.. Polis Müdürünü ne gündüzün başkasıyla karıştırabilirdiniz ne de geceleyin; yalnız üç-köşeli şapkasının kocamanlığı, kızıl pelerininin görkemiyle değil, acayip gövdesiyle de dikkati çekerti.

Bugün bile bize bu kızıl pelerinle üç-köşeli şapka konusunda eksiksiz bilgi verebilecek kişiler vardır. Aralarında bendenizin de bulunduğu bu kimseler, yani VII. Don Fernando'nun egemenliğinin son yılların-

da o şehirde doğanların hepsi, (şimdi Lord hazretlerinin torunlarının çocuksu eğlencelerine ayrılmış) bu harap kulenin bomboş duvarlarındaki çividen, tek süs olarak bu acayip giyim eşyalarının - kara şapka üstte, kırmızı pelerin altta - sarktığını mutlaka hatırlayacaklardır. Bizim gibi orada toplanmayı âdet edinmiş 1837 meşrutiyetçileri için bu elbiseler, Monarşi'nin ürkünç bir simgesi, Polis Müdürünün kutsal bir çeşit anısı, onun otoritesinin kan ve kömürle yazılmış gülünç ve acıklı binlerce kalıntısından biriydi; kısacası, bir zamanlar dehşet saçmış bir korkuluk... Öyle bir korkuluk ki, Karnaval zamanı tarihsel şehirdeki tören sırasında bu kılığı bir süpürge ucunda ya da halkı en çok güldüren soytarının üstünde gördüğüm zaman alay ettiğimi hatırladıkça hâlâ tüylerim ürperiyor. Zavallı Yetkili! Bak kulaklarını çınlata çınlata seni ne duruma getirdik!

Polis Müdürünün gövdesinin acayıplığına dönelim yine. Omuzları yüklüceydi (denilenlere bakılırsa), Değirmenci Lucas'ınkilerden de daha yüklü, açıkçası kamburdu; boyu ise normalin oldukça altındaydı. Sağlıksız bir adamın çelimsiz gövdesiydi bu. Bacakları çarpıktı ve kendine özgü bir yürüyüş biçimi vardı - ancak «iki ayağı da topalmış gibi» diye aptalca bir benzetmeyle anlatabileceğimiz bir yürüyüş; hem her iki yana, hem bir öne bir arkaya doğru yalpalardı. Öte yandan (eskilerin dediklerine göre) yüzü düzgündü, gerçi ağzında hiç dişi olmadığı için biraz buruş katıştı ama yine de düzgündü. Hemen hemen bütün Kastilyalı erkekler gibi esmer, yeşil zeytin rengindeydi; iri, karanlık gözlerinde sık sık bir öfke, hainlik ya da tutku parıltısı yanıp sönerdi. İnce ve keskin

yüz çizgilerinde cesarettten çok, her şeyi yapabilecek hınzırca bir kötülük, bir çeşit kendine güven ve gençliğinde, kamburuna, eğri bacaklarına karşın kadınlar tarafından pek beğenildiğini gösteren yarı aristokrat yarı çapkın bir hava okunurdu.

Don Eugenio de Zuniga y Ponce de Leon (beyefendi hazretlerinin adı buydu), ünlü bir ailenin oğluydu, Madrid'de doğmuştu. Hikâyemizin geçtiği sıralar, elli beşinci yaşını, şehrin Polis Müdürü olarak da dördüncü yılını doldurmak üzereydi. Şehre ilk geldiğinde, sonraları sık sık sözünü etmek zorunda kalacağımız hanımla evlenmişti.

Don Eugenio'nun çorapları (kocaman kızıl pelelerinin, pabuçların yanı sıra açıkta bıraktığı ikinci giyim eşyası) beyazdı, pabuçları siyahtı, altın tokalar vardı üstlerinde. Sıcak kır havası yüzünden birazcık açılmak zorunda kalınca, kocaman patiska boyunbağı, yeşil kabartma dalları sırmayla işlenmiş kumru renginde ipek yelegi, siyah ipekten kısa pantolonu, yelegin kumaşından geniş ceketi, çelik kabızalı kılıcı, ucu püsküllü sopası ve hiç bir zaman takmadığı ama sanki gücünün simgesiymiş gibi yanından eksik etmediği saman rengi eldivenleri göze çarpardı.

Kendisini yirmi adım geriden izleyen polis memurunun adı Sansar'dı, yüzü adına tıpatıp uyuyordu. Zayıf ve atikti, yürürken gözleri öne arkaya, sağa sola fırl fırl dönüp duruyordu; boynu uzundu, küçük, itici bir yüzü, falaka değneği gibi elleri vardı; sanki sırf insanları cezalandırmak için yaratılmıştı - izleri sürecektir sansar, elleri bağlayacak urgan, yola getirecek kamçı hep hazırды.

Onu gören ilk polis müdürü, sözü hiç dolaştır-

madan, «Sen benim yaverim olacaksın!» diye haykırmişti. Böylece şimdiye kadar dört polis müdürüne yaverlik etmişti.

Kırk sekiz yaşındaydı, efendisinininkinden çok daha küçük bir üç-köşeli şapka takıyordu (çünkü Polis Müdürünün şapkası, bir daha söyleyelim, çok büyüktü). Çorapları ve bütün ebür giydikleri gibi pelearini de siyahtı; püskülsüz bir sopa, kılıç yerine bir çeşit şiş taşırdı.

Bu kara korkuluk, görkemli efendisinin gölgesi gibiydi.

DOKUZUNCU BÖLÜM

DEEH EŞŞOĞLU!

,

BÜYÜK ADAMLA yaveri geçerlerken, işçiler işlerini bırakıyor, şapkalarını çıkarıp (saygıdan çok korkudan) yerlere kadar eğiliyor, sonra kendi aralarında:

«Polis Müdürü bugün erken gidiyor Mistres Frasquita'ya!» diyorlardı.

Onu hep başkalarıyla birlikte giderken görmeye alışmış bazıları, «Ya, erkenden.... hem de yalnız başına!» diye ekliyorlardı.

Bir köylü kadın, kendisini atının sağrısında taşıyan kocasına:

«Bak bak, Manuel!» dedi, «Polis Müdürü tek başına o Navarralı kadını neden görmeye gidiyor dersin?»

Sonra söylediğini pekiştirmek için kocasının kollarının altını hafifçe gıdıkladı.

«Kötü şeyler düşünme, Josefa,» dedi iyi yürekli koca, «Mistres Frasquita aklından bile geçirmez...»

«Ben geçirir demiyorum. Ama, Polis Müdürü pekâlâ âşık olabilir ona. Değirmendeki eğlentilere katılanlardan birinin pek iyi niyetli olmadığını söylüyorlar; kim dersen, kadınlara pek düşkün olan bu Madrid’li efendiymiş.»

«Peki ama kadınlara düşkün olduğunu sen nereden biliyorsun?» diye sordu koca.

«Kendim için söylemiyorum!.. İsteddiği kadar Polis Müdürü olsun, bana yanaşmadan önce aklını başına toplaması gerekir!»

Kadıncağzı iyiliğine iyiydi ama, son derece çirkindi.

Manuel dediğimiz adam:

«Bana bak, şekerim,» dedi, «sen bu dedikodulara burnunu pek sokma! Değirmenci Lucas böyle şeylere göz yumacak adamlardan değildir. Kızdı mı, gözü dünyayı görmez.»

Josefa burun kıvrarak konuştu:

«Belki de öyledir, ama, pek aldırmıyormuş gibi görünüyor!»

«Değirmenci Lucas namuslu adamdır,» dedi köylü; «Namuslu adamlar bazı şeylere katlanamazlar.»

«Peki, senin dediğin gibi olsun! Ne halleri varsa görsünler! Ben Mistres Frasquita’nın yerinde olsaydım...!»

Konuyu değiştirmek amacıyla:

«Deeh, eşşoğlu!» diye haykırdı kocası.

Eşek de tırısı kalkarak bu konuşmaya bir son verdi.

ONUNCU BÖLÜM

ÇARDAKTA KONUŞULANLAR

POLİS MÜDÜRÜ'NÜ selâmlayan işçiler kendi aralarında konuşa dursunlar, Mistres Frasquita, değirmene bir çeşit giriş görevi yapan taş döşeli küçük avluyu ıslatıp süpürüyor, Değirmenci Lucas'ın tepesine tünediği asma çardağının en sık yapraklı yerine beş altı iskemle yerleştiriyordu. Lucas, en güzel salkımları topluyor, elindeki sepete titizlikle yerleştiriyordu.

«Yaa, Frasquita,» diye bağırdı çardağın tepesinden. «Polis Müdürü kötü halde âşık sana; niyeti bozdu.»

«Sana söylemiştim ya,» dedi Frasquita. «Bırak olsun! Dikkat et Lucas, düşmeyesin.»

«Merak etme sen, sıkı sıkı tutundum... İçlerinden biri daha var ki...»

«Artık kes n'olur,» diye atıldı Frasquita. «Ben kimin benden hoşlandığını kimin hoşlanmadığını bal gibi biliyorum. Keşke senin neden hoşlanmadığını aynı kolaylıkla anlayabilsem.»

«Çirkinsin de ondan tabii!» diye bağırdı Değirmenci Lucas.

«Çirkinsem çirkinim, oraya çıkarsam seni tepe-taklak indiririm aşağı ama.»

«Seni diri diri yemeden adımını bile atamazsın, hele bir çık.»

«Tamam! Bizim delikanlılar bizi görsünler asmanın tepesinde.. Valla, maymundan farkları yok, derler.»

«Hakları yok mu? Ben şu kamburla tıpatıp maymuna benzemiyor muyum? Sen de edepsiz maymunun birisin aslında.»

«Ama senin kamburun çok tatlı!»

«Polis Müdürü'nünkü daha tatlı olsa gerek. Daha büyük bir kambur o.»

«Hadi Lucas! Bu kadar kıskançlık yeter lütfen!»

«Ben mi kıskanacağım o leş kargasını? Güleyim bari. Sana âşık olmasına seviniyorum aslında.»

«Nedenmiş o?»

«Çünkü günahın olduğu yerde kefarete de vardır. Sen onu sevmek zorunda değilsin. Bu arada şehrin asıl Polis Müdürü de ben sayılırım.»

«Kibrine bayıldım doğrusu! Ama, şunu aklından çıkarma, ben de pekâlâ âşık olabilirim ona. Dünyada tuhaf olaylar gırla.»

«Bu da ırgalamaz beni.»

«Neden?»

«O zaman sen, artık sen olmazsın da ondan; sen, sen olmaktan, benim tanıdığım sen olmaktan çıktıktan sonra da istersen şeytana kaç, aldırırsam adam değilim!»

«Peki o zaman ne yapardın?»

«Ben mi? Ne bileyim? Çünkü o zaman ben de değişmiş olurum.. Şimdiki gibi olmam, o zaman aklımdan ne geçeceğini nasıl söyleyebilirim sana?»

Mistres Frasquita süpürgesini bir yana bıraktı, ellerini kalçalarına dayayarak doğruldu, gözlerini çardağa dikip cesurca üsteledi:

«Sen neden değişeceksin ki?»

Değirmenci Lucas, derinlerde yatan bir düşünceyi kazıp çıkarmak istercesine kafasını kaşdı. Sonunda, konuşmaya başladığında, sesi her zamankinden daha ciddiydi:

«Değişirdim, çünkü bir kere sana, kendime güvendiğim kadar güvenmişim, bütün hayatım bu güvene bağlı. Demek ki, sana güvenmeyecek olsam ya ölürüm ya da bambaşka bir adam kesilirim, bambaşka bir hayat sürerim; yeni doğmuş gibi olurum, kafam başka türlü çalışır. Nasıl davranacağımı da kestiremiyorum. Belki kahkahalarla güler sana sırt çeviririm. Belki seni tanımam bile. Belki!... Amma da eğlenceli bir konu bulduk, Tanrım! Hiç yoktan nerelere geldik. İsterlerse bütün polis müdürleri âşık olsunlar sana, bize ne bundan? Sen benim Frasquitam değil misin?»

«Tabîî seninim koca kâfir,» diye kahkahayı bastı Frasquita. «Ben senin Frasquita'nım, sen de benim herkesten akıllı, ekmek peynirden daha tatlı çirkin Lucas'ımsın... hem de... şu asmadan in de seni nasıl sevdiğimi göstereyim. Ne çimdikler, ne yumruklar yiyeceksin bak da gör. Dur dur, bu da ne? Polis Müdürü geliyor bu yana, hem de tek başına. Bu saat-ta! İşin içinde bir iş var kesinlikle. Haklısın sanırım!»

«Aman idare et onu, burada olduğumu söyleme sakın. Yalnızsın sanıyor. Benim ögle uykusuna yatmamdan yararlanıp içini açacak sana. Amma eğlenmeli ha! Ne söyleyeceğini bir bir dinleyebileceğim.»

Bunları söylerken bir yandan da elindeki sepeti aşağı, karısına uzatmıştı.

«Hiç de fena fikir değil!» diye haykırdı karısı, bir kahkaha attı. «Yaşlı şeytana bakın! Bir Polis Müdürünü alıyorum avcumun içine, düşün! Dur, dur geliyor. Her halde Sansar da peşindedir; evet, kuşkusuz, dere boyundaki gölgelikte bekleyecek efendisini. Ne gülünç şeyler! Gözünü seveyim iyi gizlen asma yapraklarının arasına; gülmekten çatlayacağız.»

Bu sözleri söyledikten sonra kendi memleketinin şarkıları kadar benimsediği **Fandango**'yu söylemeye başladı, güzel yaratık.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

PAMPELUNA BOMBARDIMANI

KAPIYA DOĞRU parmaklarının ucuna basarak ilerleyen Polis Müdürü, sesini alçaltarak:

«Nazar değmesin sana Frasquita,» diye fısıldadı.

Kadın, son derece olağan bir sesle:

«Çok lütufkârsınız, Lord hazretleri!» diye karşılık verdi, belki bin kere eğilip selâmladı. «Nasıl oldu da bu kadar erken geldiniz, üstelik böyle sıcak bir günde? Buyurun, bir iskemleye oturun beyefendi hazretleri! Burası güzel ve serindir. Nasıl oldu da öbür bayları beklemediniz. Bu akşam Piskopos cenapları onurlandıracaklardı bizi. İlk üzümleri bizim asmadan yiyeceği konusunda söz vermiş Lucas'ıma. Siz nasılsınız, efendim? Hanımefendi hazretleri nasıllar?»

Polis Müdürü'nün aklı oldukça karışmıştı. Mistres Frasquita'yı tek başına yakalamış, düşleri gerçekleşmişti; evet ya bir düştü bu ya da kıskanç kaderin onu umutsuzluk uçurumuna yuvarlamak amacıyla kurduğu bir tuzak.

«Sandığın kadar erken değil. Üç buçuk olmalı,» demekle yetindi.

O anda papağan, sesi çıktığı kadar bağırdı.

Frasquita, yaşlı adama gözlerini dikerek:

«İkiyi çeyrek geçiyor,» dedi.

Suçlu sustu, kendini savunmak için başka bir çaba göstermedi.

«Lucas'tan ne haber? Uyuyor mu?» diye sordu bir an duraksadıktan sonra. (Sırası gelmişken belirtelim, bütün dişsizler gibi Polis Müdürümüz de peltek, ıslıklı bir sesle, dudaklarını yiyormuş gibi konuşurdu.)

«Yaa, uyuyor,» dedi Mistres Frasquita. «Bu saatlarda nerede olursa olsun uykuya dalıyor, uçurumun kıyısında bile olsa.»

Yaşlı adam, büsbütün sarararak:

«Tamam, bırak uyusun!» diye haykırdı. «Sevgili Frasquita, sen söyleyeceklerime kulak ver... dinle... gel buraya... Şuraya, yanıma otur. Sana söyleyeceklerim var.»

Değirmencinin karısı alçacık bir iskemle kavradı, Polis Müdürü'nün önüne - saygılı bir uzaklık gözeterek - koydu.

«Emredersiniz, Lord hazretleri.»

Oturur oturmaz da bacak bacak üstüne attı Frasquita, öne doğru eğildi, dirseğini bacağına dayayarak genç, güzel yüzünü avcunun içine aldı; böyle başı bir yana eğilmiş, dudaklarında bir gülümseme, beş gamzesi birden hareket halinde, durgun gözleri Polis Müdürü'ne dikilmiş, Haşmetmeap'ın söyleyeceklerini beklemeye koyuldu. Bu durumuyse, bombardıman bekleyen Pampeluna'ya benzetilebilirdi.

Zavallı yaşlı adam konuşmaya çalıştı ama, karışısındaki erişilmez güzellikten, parlak çekicilikten gözleri kamaştı, ağzı açık kaldı; su mermerleri gibi duru teni, iştahı kabartan gövdesi, temiz, gülümseyen ağzı, uçsuz bucaksız mavi gözleriyle Rubens'in fırçasından çıkmış izlenimini uyandıran bu ürkütücü kadın, şaşkına çevirmişti onu.

Sesi gittikçe hafifleyerek:

«Frasquita,» diye mırıldandı Kral'ın temsilcisi; kambur omuzlarının üstünde yükselen, tere batmış, bumburuşuk yüzünde büyük bir acı okunuyordu.

«Frasquita!»

«Evet, adım Frasquita'dır,» dedi genç kadın.
«Sonra?»

Büyük bir sevecenlikle:

«Sonra ne istersen iste,» dedi yaşlı adam:

«Ne istediğimi size daha önce söylemiştim,» dedi Değirmencinin Karısı. «Estella'da bulunan yeğenimi Belediye Meclisi kâtipliğine getirmenizi istiyorum; dağlarda çok sıkıntı çekiyor zavallı.»

«Bunun imkânsız olduğunu sana söyledim, Frasquita. Şimdiki kâtip...»

«Hırsızın, sarhoşun, hayvanın biri!»

«Biliyorum. Ama, daimî üyeler tutuyorlar onu. Ben de onların desteğini sağlamadan yeni bir kâtip atayamam. Yoksa kendimi tehlikeye at..»

«Tehlike tehlike! Peki ya bizler? Beyefendi Hazretlerini hoşnut edebilmek için evdeki kedilere kadar hepimiz kendimizi tehlikeye atmaya hazır değil miyiz?»

«Senin aşkının fiyatı bu mu yani?» diye kekeledi Polis Müdürü.

«Hayır, efendim. Ben sizi bedavadan seviyorum, Beyefendi Hazretleri.»

«Bana 'Beyefendi Hazretleri' falan deme. Ya düpedüz 'siz' de ya da canın ne isterse... Demek beni seveceğine söz veriyorsun! Ha?»

«Sizi zaten seviyorum demedim mi?»

«Ama!...»

«Ama'sı yok. Göreceksiniz, yeğenim çok güzel, çok dürüst bir çocuktur.»

«Ah Frasquita! Asıl güzel olan sensin.»

«Demek beni beğeniyorsunuz?»

«Beğenmek mi? Hiç bir kadın seninle karşılaştırılmaz.»

«Bakin benim gizli kapaklım yoktur,» dedi Mistres Frasquita, bluzunu sıvayarak bir sütun kadar biçimli, zambaklardan beyaz kolunu gösterdi.

Polis Müdürü:

«Seni beğenmek mi?» diye tekrarladı. «Gece gündüz, nerede olursam olayım senden başka bir şey düşünmüyorum.»

Frasquita alaycı bir sevecenlikle:

«Ne? Demek Hanımefendi Hazretlerini beğenmiyorsunuz?» dedi. Gülüşü bir sinir hastasını bile yatıştıracak kadar yumuşaktı.. «Ne yazık! Oysa, Lucas'ımın bana anlattıklarına göre Hanımefendiyle konuşmak, ona bakmak bile ayrı bir zevkmiş. Saati onarmak için yatak odanıza girdiğinde görmüş; çok güzel, çok iyi yürekli, çok candan bir hanımmış.»

Polis Müdürü buruk bir sesle:

«Pek de değil, pek de değil!» diye mırıldandı.

«Öte yandan, bazıları da çok huysuz, çok kıs-

kanç bir kadındır diyorlar; demir bir sopayla yöneti-yormuş sizi.»

İyice kızararak:

«Pek de değil canım,» dedi Don Eugenio de Zuniga y Ponce de Leon. «Pek de değil, ama, biraz öyle sayılır! Bizim hanımın huysuzluk nöbetleri sık sık tutar, doğru; yine de, huysuzluk başka, beni demir sopayla yönetmek başka. Hem ben Polis Müdürüyüm.»

«Her neyse, onu seviyor musunuz, sevmiyor musunuz?»

«Söyleyeyim. Kendisini severim, daha doğrusu seninle karşılaşana kadar severdim. Ama, seni görelili beri, bilmem ne oldu, değiştim.. O da bu değişikliğin farkında. Şu kadarını söyleyeyim, bu günlerde sözgelişi karımın yanağını okşayacak olsam, kendi yanağımı okşuyormuşum gibi geliyor. Oysa, senin eline, koluna, çenene, beline el sürebilmek için dünyayı verebilirim.»

Konuşurken, bir yandan da, Mistres Frasquita'nın kolunu yakalamaya çalışıyordu. Frasquita, onun gözlerinin önünde usul usul çıplak kolunu okşamaktaydı. Yerinden bile kıpırdamadan elini uzattı, durgun bir zorbalıkla, bir fil hortumunun dayanılmaz gücüyle Haşmetmeap'ın göğsüne dayadı, iskemlesiyle birlikte yere yuvarladı onu.

Sonra kurnazca gülerek:

«Tanrım!» diye haykırdı. «İskemle kırıkmiş her halde!»

O anda, Değirmenci Lucas asma yapraklarının arasından çirkin suratını uzattı:

«Ne oluyor orada?» diye bağırdı.

Hâlâ sırt üstü yerde yatmakta olan Polis Müdürü, tepede asılı durup kendisini gözleyen adamı anlamaz bir korku içinde süzdü.

Lord hazretlerini, Sen Mişel tarafından değil, cehennemdeki bir cin tarafından bozguna uğratılmış şeytana benzetebilirdiniz rahatça.

«Ne mi oluyor? Lord hazretleri iskemlesini yaylandırıp sallanmaya çalışırken dengesini kaybetti, yuvarlandı.»

«Ey İsa, Meryem, Yusuf!» diye haykırdı Değirmenci. «Bir yeriniz incindi mi acaba? Sirkeyle su getireyim mi?»

«Bir şeyim yok, bir şeyim yok!» dedi Polis Müdürü, toparlanmaya çalıştı. Sonra, yalnız Frasquita'nın duyabileceği kadar yavaş bir sesle:

«Bunun acısını senden çıkaracağım!» diye söylendi.

«Ama, Haşmetmeap benim hayatımı kurtardılar» dedi Değirmenci Lucas asmanın tepesinden. «Düşün karıcığım, burada salkımlara bakarken, neredeyse benim kadar delikleri olan direklerin, çapraz dalların üstünde uyuyakalmışım. Eğer beyefendi hazretleri düşüp de beni uyandırmasaydı, aşağı yuvarlanacaktım, beynim patlayacaktı.»

«Efendim? Ne dedin?» dedi Polis Müdürü. «Ha.. ha.. öyleyse sevindim, düştüğüme sevindim dostum.»

Sonra Değirmencinin karısına dönerek:

«Evet, bunun acısını mutlaka çıkaracağım,» diye kestirip attı. Yüzünde öyle yoğun bir öfkenin izleri vardı ki, Mistres Frasquita işin şakası olmadığını anladı.

Frasquita'ya göre, Polis Müdürü önce Lucas'ın

konuşulanları duyduğunu sanarak korkmuştu; duymadığını anlayınca (çünkü Değirmenci Lucas'ın kurnazlığıyla kimse başa çıkamazdı) öfkesinin dizginlerini salıp öç almaya kalkışacaktı.

«Çabuk in oradan aşağı da beyefendinin üstünü başını toparlayalım. Bak, toz içinde kalmış,» diye seslendi kocasına.

Değirmenci Lucas aşağı inerken Frasquita, Polis Müdürü'nün ceketini süpürüyor, önlüğüyle kulaklarının tozunu alıyordu.

«Zavalılık hiç bir şey duymadı. Kütük gibi uyuyormuş,» dedi bir ara.

Söylediklerinden çok, konuşurken sesini alçaltması umulmadık bir etki yaptı Polis Müdürü'nün üstünde.

Don Eugenio de Zuniga y Ponce de Leon homurdanmaktan vazgeçmeden ama bir yandan da ağzı sulanarak:

«Seni hıncır seni, seni sürtük seni,» diye mırıldandı.

Mistres Frasquita, işveli bir sesle:

«Beyefendi hazretleri bu olayı bir daha hatırlamayacaklar, değil mi?» diye sordu.

Polis Müdürü, sertliğin yaradığını görmüştü, elinden geldiği kadar kızgın görünmeye çalışıyordu ama, Frasquita'nın kandırıcı gülüşleri, bağışlanmak isteğiyle, parlayan yakıcı bakışları karşısında eriyip bitti.

«Gerisi sana bağlı sevgili kız,» dedi salyaları akararak. Yavaş sesle konuşurken dişlerinin yokluğu büsbütün ortaya çıkıyordu.

İşte o anda, Değirmenci Lucas asmadan atladı.

ON İKİNCİ BÖLÜM

TURFANDA YEMİŞ VE ÖŞÜR

POLİS MÜDÜRÜ yeniden iskemlesine yerleştirildiğinde, Değirmencinin karısı kocasına çabucak bir göz attı; Lucas, her zamanki gibi kaygısızdı; yalnız, kahkahalarla gülmemek için kendini güç tutuyordu. Frasquita, Don Eugenio'nun bakmadığı bir anı yakalayarak kocasına bir öpücük gönderdi. Sonra, Don Eugenio'ya, Cleopatra'nın bile kıskanacağı çekici bir sesle:

«Şimdi beyefendi hazretleri benim üzümlerimden tadacaklar,» dedi..

Güzel yaratık, gözleri kamaşan Polis Müdürü'nün önünde o taptaze, bulunmaz, iştah açıcı gövdesiyle, selvi boyuyla duruyordu; çıplak kollarını havaya kaldırmıştı, ellerinde buğulu birer salkım üzüm vardı (eğer Titian'ın fırçasına sahip olsaydım, onu böyle çizerdim). Sonra, karşı konmaz bir gülüşle birazcık korkuyla karışık yalvaran bir bakışla:

«Piskopos Hazretleri daha tatmadılar,» dedi.
«Yılın ilk üzümleri bunlar.»

Bir kır tanrısına, bir Satir'e yemişler sunan bir Ponomia gibiydi.

O sırada, bölgenin Piskoposu, yanında Akademili ve yaşları oldukça geçkin iki rahiple avlunun öte başında göründü; arkasından sekreteri, iki özel muhafızı ve iki uşağı geliyordu.

Lord Hazretleri, bir süre bu gülünç ve aynı zamanda güzel görünüm karşısında durakladı, neden sonra, o zamanın din adamlarına özgü o kayıtsız ve ağır sesiyle, «'Beşinci olarak... turfanda yemiş vergisini ve öşürü Tanrı'nın kilisesine vermek,' Hıristiyanlık böyle buyuruyor; gelgelelim, siz Polis Müdürü, sanırım yalnız öşür toplamakla yetinmiyor, turfanda yemişleri de mideye indiriyorsunuz.»

Değirmenciyle karısı:

«Lord Piskopos Hazretleri!» diye haykırdılar ve Polis Müdürü'nü bir yana bırakarak Piskopos'un yüzüğünü öpmeye koştular.

Değirmenci, ilk öpücüğü papazın eline kondururken, içten bir saygıyla:

«Bu kulübeye onur verme alçak gönüllülüğünü gösterdiğiniz için Tanrı sizi ödüllendirsin,» dedi.

Kocasının ardından Piskopos'un eline yapışan Frasquita:

«Benim iyi yürekli efendim, Tanrı sizi kutsasın. Sizi bana bağışlasın, hem de Lucas'a efendisini bağışladığından çok daha uzun bir süre..»

«Dualarımı isteyecek yerde, siz beni kutsuyorsunuz; ne yapayım?» dedi iyi yürekli Piskopos, içten bir kahkaha attı.

Sonra, iki parmağını kaldırarak önce Mistres Frasquita'yı, sonra orada bulunanları teker teker kutsadı.

Polis Müdürü, Değirmencinin karısından bir sal-
kım üzüm alarak nazikçe Piskopos'a uzattı:

«İşte ilk yemişler Lord Hazretleri,» dedi; «Ben
daha tadlarına bakmadım.»

Bu sözleri söylerken, Değirmencinin karısına
alaycı bir bakış fırlattı.

«Ama, masaldaki gibi ham oldukları için değil
her halde!» dedi Akademili.

«Masaldaki yemişler ham değildiler bilgili dos-
tum,» dedi Piskopos; «Yalnız, tilkinin erişemeyeceği
bir yerdeydiler.»

Belki ikisinin aklından da Polis Müdürü'nü iğne-
lemek geçmemiştir; ne var ki, söylenenler biraz önce
geçen olaylara öylesine uyuyordu ki, Don Eugenio de
Zuniga kızgınlıktan kıpkırmızı kesildi.

«Yani bana tilki diyorsunuz,» diye mırıldandı,
Piskopos'un yüzünü öperken.

Piskopos, bir aziz tatlı-sertliğiyle:

«**Tu dixisti!**» diye karşılık verdi, «**Excusatio non
petita, accusatio manifesto. Qualis vir, talis oratio.**
Ama, satis jam dictum, nullus ultra sit sermo ya da
aynı kapıya çıkar, şu Latinceyi bırakalım da ünlü
üzümlerin tadına bakalım.»

Polis Müdürü'nün kendisine uzatmakta olduğu
salkımdan bir tek üzüm kopardı.

Üzümü ışığa tuttuktan sonra sekreterine verdi:
«Çok güzel gerçekten. Ne yazık ki, bana dokunu-
yor.»

Sekreter de gözden geçirdi üzümü, hayranlığını
kibarca belirttikten sonra özel muhafızlardan birine
uzattı.

Özel muhafız da Piskopos gibi üzümü ışığa tuttu sekreter gibi hayranlığını belirtti; hatta koklayacak kadar ileri gitti, sonra... sonra büyük bir titizlikle sepetin içine yerleştirdi; alçak bir sesle oradalılara:

«Lord Hazretleri oruçludurlar,» dedi.

Üzümün başından geçenleri ilgiyle izlemiş bulunan Değirmenci Lucas gizlice sepete uzandı, kimsenin bakmadığı bir zamanda üzümü gizlice yedi.

Bundan sonra herkes oturdu. Saint Francis afeti denen ilk güz fırtınası gelip geçtiği halde hâlâ kurak giden mevsimden söz ettiler. Bir ara, Napoleon'la Avusturya arasında çıkabilecek bir savaşı konuştular; İmparatorluk kuvvetlerinin hiç bir zaman İspanya topraklarına ayak basmayacakları konusundaki sağlam inançlarını bir kere daha tekrarladılar. Akademili, yaşadıkları dönemin tedirginlik vericiliğinden, dertlerinden yakındı; eskilerin durgun hayatını imrenerek andı (tıpkı babaları nasıl büyükbabalarının hayatını imrenerek andıysa). Derken papağan beşi vurdu. Saygıdeğer Piskopos'un bir işaretiyle, uşakların küçüğü hemen piskoposluk arabasına doğru seğirtti (araba, Polis Müdürü yaverinin beklediği hendekte durmaktaydı) ve fırından çıkmalı bir saat bile olmamış, üstüne, tuz serpilmiş kocaman bir çörekle dönüp geldi. Sofra, tam ortaya kuruldu, çörek dörde bölündü. Değirmenci Lucas'la Mistres Frasquita, bütün direnmelerine karşın, paylarını almak zorunda kaldılar ve batan güneşin son ısıltılarını süzen asma yapraklarının altında, yarım saat kadar tam bir demokratik eşitlik sürüp gitti.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR BERBER BİR BERBERE...

BİR BUÇUK SAAT sonra, bütün bu ünlü kişiler şehre dönmüşlerdi.

Piskopos hazretleriyle maiyeti, araba sayesinde, ötekilerden daha erken varmışlardı yuvalarına; biz, onları Tanrılarıyla baş başa bırakalım.

Zarif Dava Vekilimizle (ki kendisi son derece cılızdı) iki rahip (ki ikisi de birbirinden tombul, birbirinden zariftiler), Polis Müdürü'nü Polis Konağı'na kadar geçirdikten sonra (beyefendi işi olduğunu söylemişti), evlerinin yolunu tuttular. Gemiciler gibi yıldızlara bakarak, körler gibi köşeleri yoklayarak yürüyorlardı. Çünkü, karanlık basmış, ay da daha çıkmamıştı ve şehrin aydınlanması (o dönemin öbür aydınlanma sorunları gibi) Tanrısal bilinçte gömülü duruyordu.

Öte yandan, ara sıra bir fener, bir meşale parlayıp sönüyordu sokakta; akrabalarını yoklamaya ya da her zamanki dost toplantılardan birine giden

soylu efendileriyle, soylu hanımlarını aydınlatan saygılı uşakların taşıdığı ışıklar..

Hemen hemen her alçak pencerenin parmaklığında kara ve sessiz bir gölge görebilirdiniz (daha doğrusu sezebilirdiniz). Ayak sesleri duyunca bir an için sevişmeyi yarıda bırakan âşıklardı bunlar.

Dava Vekiliyle rahipler buralardan geçerken:

«Biz de az budala değiliz,» diye söylendiler. «Bu saatta dönmemize evdekiler ne der?»

«Ya sokaklarda böyle gecenin yedisinden sonra karanlığın örtüsüne sığınıp hırsızlar gibi gizli gizli yürüdüğümüzü gören halk ne der?»

«Bu son olsun.»

«Olsun, ama ya o sevimli Değirmen!»

Biraz sonra patlak verecek karı-koca kavgasının verdiği korkuyu gizleyemeyen Akademili:

«Karım, Değirmen konusuna hiç katlanamıyor,» diye söylendi.

«Ya benim yeğenime ne demeli?» diye sordu günah çıkartma papazı. «Yeğenime göre, papazlar dedikoducularla ahabpılık etmemeliymişler...»

Arkadaşı olan maaşlı papaz:

«Öyle ama,» diye atıldı; «Dünyada bundan daha masum bir eğlence olamaz ki.»

«Piskopos cenapları da aramıza katıldığına göre her halde öyle olsa gerek.»

Günah çıkartma papazı söze karıştı:

«Hem sonra bizim yaşıımızdakiler... Dün, yetmiş beşime girdim.»

«Tabîî, gün gibi ortada,» dedi maaşlı papaz. «Sö-

zû değıştirelim canım. Bu akşam Mistres Frasquita ne güzeldi!»

Dava Vekili, ilgisiz görünmeye çalışarak:

«Güzelliğine güzel kadın doğrusu!» dedi.

«Çok güzel bir kadın,» dedi günah çıkartma papazı; kukuletasının içine doğru üfledi.

«Siz öyle düşünmüyorsanız, Polis Müdürü'nün fikrini alın,» diye ekledi maaşlı papaz.

«Zavalhıcık, ona sırsıklam âşık.»

Günah çıkartma papazı:

«Bence de öyle azizim,» diye haykırdı.

Akademili:

«Kuşkusuz,» dedi. «Eee, beyler, bizim eve giden en kestirme yol bu. Hepinize çok iyi geceler!»

«Size de iyi geceler!» dediler rahipler ve birkaç adım konuşmadan yürüdüler.

Sonra maaşlı papaz, günah çıkartma papazını dirseğıyle dürttü:

«O da âşık Değirmenci'nin karısına,» diye mırıldandı.

«Öyle anlaşılıyor,» dedi arkadaşı; evinin kapısında durdu.

«Ne kaba saba adam ama! Eee, yarına kadar bekle dostum! Üzümler kesinlikle yarayacak sana!»

«Tanrı isterse yarın görüşürüz. Sana da iyi geceler!»

«Tanrı hepimize iyi geceler göstere,» diye dua etti günah çıkartma papazı; evin girişinde, Meryem Ana'nın bir tasviriyle bir de fener asılıydı.

Tokmağı kaldırdı.

Sokakta tek başına kalan öteki rahip (ki eni boyundan epey genişti, yuvarlanır gibi yürüyordu) yavaşça evine doğru yollandı... Ve kuşkusuz, arkadaşını kastederek:

«Sen de âşıksın ya Mistres Frasquita'ya,» diye söylendi, «Doğrusunu istersen güzelliğine güzel kadın.»

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SANSAR'IN ÖĞÜDÜ

BU ARADA Polis Müdürü, Sansar'ın eşliğinde Polis Konağı'na girmiş, toplantı salonunda kendi görevinden ve mevkiinden hiç beklenmeyecek dostça bir konuşmaya dalmıştı yaveriyle.

«Beyefendi bu işi uzmanına bıraksınlar,» diyor-du Yaver. «Mistres Frasquita, Beyefendi Hazretlerine iyiden iyiye tutkun; aslında bana anlattıklarınız da meseleyi aydınlatmaya yetiyor...» ve böyle diyerek odanın sekizde birini bile aydınlatamayan lambayı gösterdi parmağıyle.

«Ben senin kadar emin değilim Sansar,» diye içini çekti Don Eugenio.

«Onu bilemem! Eğer emin değilseniz açık konuşalım. Beyefendi Hazretlerinin (bu konuya değindiğim için özür dilerim ama), küçük bir sakatlıkları var... değil mi?»

«Evet,» diye karşılık verdi Polis Müdürü. «Ama Değirmenci Lucas'da da var aynı sakatlık. Üstelik o benden daha kambur.»

«Tabîî daha kambur! Çok daha! Karşılaştırılmaz bile! Sonra öte yandan (sözü buraya getiriyordum aslında) Beyefendi Hazretleri gösterişli, hani yakışıklı dediğimiz bir yüze sahip. Oysa Değirmenci Lucas'tan çirkinlik fışkırıyor.»

Polis Müdürü biraz gururla gülümsedi.

«Üstelik,» diye ekledi yaver; «Mistres Frasquita, yeğenine o işi koparabilmek için kendini pencereden aşağı atmaya hazır.»

«Bak, bu doğru. Benim de tek umudum o işte.»

«Öyleyse hemen paçaları sıvayın Beyefendi Hazretleri! Size tasarımı anlattım. Yapılacak şey, tasarımı bu gece gerçekleştirmek..»

Ansızın, kendinden çok aşağı biriyle konuştuğunu hatırlayan Don Eugenio:

«Sana sık sık söyledim,» diye haykırdı, «Öğüt istemiyorum!»

«Ben istediğinizi sanmıştım da,» diye kekeleydi Sansar.

«Karşılık verme bana.»

Sansar elini şapkasına uzattı.

Don Eugenio bir daha yumuşayarak:

«Yani, diyorsun ki,» dedi; «bu gece her şey yoluna girebilir, öyle değil mi? Bak, bunu beğendim oğlum. Hay Allah! Bu körolası kuşkudan kurtulmanın en kestirme yolu da bu.»

Sansar sesini çıkarmadı.

Polis Müdürü, yazı masasına doğru yürüdü, resmî bir kâğıt üstüne bir şeyler yazdıktan sonra mühürünü bastı, kâğıdı cebine koydu.

«Yeğenin işi oldu,» dedi bir tutam enfiye alarak, «Yarın belediye meclisi üyeleriyle hesaplaşaca-

ğım... Ya bunu onaylarlar ya da yeni bir St. Quentin kuşatması olur. Böyle yapmayacak mıydık?»

«Tamam! Tamam!» diye haykırdı Sansar coşarak; pençesini Polis Müdürü'nün enfiye kutusuna sokup bir tutam arakladı. «Tamam! Beyefendi Hazretlerinin selefleri de dolambaçlı yollara sapmazdı. Hatırlıyorum da bir keresinde...»

Hırsızlık eden ele bir tokat indirerek:

«Gevezeliği kes!» dedi Polis Müdürü. «Selefim seni yaver tuttuğuna göre, eşeğin biriymiş. Hadi işbaşına! Değirmenci Lucas'ın değirmeni bu şehrin değil komşu köyün sınırları içindedir diyordun demin. Kuşkun yok ya?»

«Yok, efendim! Şehrin sınırları, benim bu ikinci üstü Beyefendi Hazretlerini beklediğim hendekte son bulur... Allah belâımı versin, efendim, ben sizin yerinizde olsaydım...»

«Yeter, küstah herif!» diye haykırdı Don Eugenio; sonra yarım tabaka kâğıt alarak bir tezkere yazdı, mühürledi, katladı, Sansar'a uzattı. «İşte, kasabanın belediye başkanına yazmamı istediğin mektup. Yapması gerekenleri ona ağızdan söylersin. Görüyorsun ya, senin tasarımı kılı kılına uyguluyorum; ama, beni bir çıkmaza sokarsan yandın gitti.»

«Hiç korkunuz olmasın,» diye karşılık verdi Sansar. «Juan Lopez dikkatli davranmak zorundadır; Beyefendi'nin imzasını görür görmez, her isteğimi yerine getirecektir. Bir kere, Devlet Zahire Ambarına en aşağı 1500 kile borcu var, Yardım Kurulu'na da öyle; hele bu sonuncu borç, yasalara bütün bütüne aykırı; yoksul bir işçi, zavallı bir dul değil ki faiz ödmeden ekin alabilsin. Kumarbazın, sarhoşun, ar-

sız hainin biri; aklı fikri kadında kızda, köyümüzün yüz karası. Şimdi kalkılmış, böyle bir adama yetki verilmiş! Hayat, ne dersin!»

«Sana, sus dedim. Canımı sıkıyorsun,» diye patladı Polis Müdürü. Sonra sesini yumuşatarak, «Hadi,» dedi; «işimize bakalım! Saat yediyi çeyrek geçiyor. Önce eve gidip Hanımefendi Hazretlerine beni akşam yemeğine beklememesini söyleyeceksin. Bu akşam, ışık söndürme çanına kadar burada çalışacağımı, sonra da seninle birlikte haydut avına çıkacağımı bildirirsin... Yani, ona bir şey uydur da rahat rahat yatağına yatsın. Bir ara öbür memura, bana akşam yemeği getirmesini söyle. Bu akşam Hanımefendi Hazretlerinin karşısına çıkmaya cesaret edemiyorum, beni öylesine iyi tanır ki, aklımdan geçenleri bir bir okuyabilir. Aşçı, bugünkü çöreklerden birkaç tane yollasın buraya, Johnny de kimse görmeden bana meyhaneden yarım litre beyaz şarap alıversin. Sonra dosdoğru köye yollanırsın, saat sekiz buçukta oraya varmış olursun.»

«Saat tam sekizde oradayım.» diye haykırdı Sansar.

Kim olduğunu bir daha hatırlayan Polis Müdürü:

«Terslik etme bana,» diye homurdandı.

Sansar, şapkasına dokunup selâm verdi.

«Ne diyorduk?..» dedi, bizimki bir kere daha insanlaşarak; «Evet.. saat tam sekizde köyde olursun. Köyden değirmene... sanırım, iki kilometrelik bir yol var.»

«Kısacık bir yol!»

«Sözümü kesme.»

Yaver bir daha selâma durdu.

«Evet, kısa bir yol,» diye ekledi Polis Müdürü.
«Demek ki, saat onda... Onda mı desek?»

«On'a kalmaz! Saat dokuz buçukta Beyefendi Hazretleri Değirmene rahatça gidebilirler.»

«Be adam! Ne yapacağımı senden mi öğreneceğim? Senin bekleyeceğin yere gelince.. Diyelim ki sen..»

«Ben her yerde birden bulunacağım, ama, karar-gâhım hendeğin orası. Ah! Az kalsın unutuyordum! Beyefendi yürüyerek gitsinler, fener filan da istemez.»

«Kaç kere söyleyeceğim! Senin öğütlerine ihtiyacım yok be herif! Böyle işlere ilk defa mı giriyorum sanıyorsun sen?»

«Özür dilerim, Beyefendi. Ha, bir şey daha! Beyefendi Hazretleri sakın asmanın bulunduğu avlu-ya açılan ana kapıdan girmesinler, değirmene giden su yoluna bakan küçük kapıyı seçsinler...»

«Su yolunun üstünde bir kapı daha mı var? Şu işe bak, bu hiç aklıma gelmemişti.»

«Evet efendim. Su yolunun yanındaki kapı dos-doğru yatak odasına açılır. Değirmenci Lucas bu kapıyı hiç kullanmaz. Yani, ansızın gelse bile..»

«Anlıyorum canım. Kulağımı patlatacaksın.»

«Son olarak da, Beyefendi Hazretleri tan ağarmadan sıvışmaya bakmalıdır. Tan, saat altıda ağarıyor.»

«Ne gereksiz bir öğüt. Ben saat beşte evde olacağım. Dur dur epey gevezelik ettik... Yıkıl karşımdan.»

Yaver, elini Polis Müdürü'ne uzattı; bir yandan da tavana bakıyordu:

«Öyleyse, iyi şanslar Beyefendi Hazretleri.»

Polis Müdürü, onun avcuna bir peçeta sıkıştırdı ve Sansar, cin çarpmış gibi ortadan kayboldu.

Bir dakika sonra yaşlı adam:

«Hayat!» diye mırıldandı. «Bari şu gevezeye bana bir deste iskambil kâğıdı getirmelerini söyleseydim! Bir deste kâğıtla saat dokuz buçuğa kadar **soliter** oynar, eğlenirdim.»

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

YAVAN BİR VEDALAŞMA

DEĞİRMENCİ Lucas'la karısı Mistres Frasquita, değirmenin ve evin işlerini bir yoluna koyup da hindiba salatası, yarım kilo salçalı et ve ünlü sepette kalan üzümlerden oluşan akşam yemeğine oturduklarında, saat dokuzu bulmuştu; kısa zamanda bütün bu yemekleri bir damla şarabın yardımıyla silip süpürdüler, Polis Müdürü'nü anıp kahkahalar attılar. Sonra Tanrılarından ve durumlarından hoşnut olduklarını gösterircesine birbirlerini gülümseyerek süzdüler, yüreklerinin huzurunu, rahatlığını açığa vuran esnemelerle:

«Haydi yatağa efendim,» dediler, «Yarın yeni bir gündür.»

Tam o sırada, değirmenin ana kapısı iki kere hızlı hızlı vuruldu.

Karı-koca şaşkınlıkla birbirlerine bakakaldılar. Daha önce bu saatta kapılarına vuran hiç olmamıştı.

Korkusuz kadın, avluya doğru yürüyerek:

«Gidip bakayım,» dedi.

«Dur bakalım. Bu bana düşer,» diye haykırdı Değirmenci Lucas; sesi öyle kararlıydı ki, Mistres Frasquita yana çekildi. İnatçı karısının peşinden geleceğini anlayarak, «Sana gelme dedim,» diye terslendi.

Kadıncağız ister istemez boyun eğdi, içeride kaldı.

Avlunun ortasına varınca:

«Kim o?» diye bağırdı Lucas.

Ana kapıdan bir ses:

«Kanun,» diye karşılık verdi.

«Ne kanunu?»

«Köy Kanunu. Belediye Başkanı adına kapıyı aç, vatandaş!»

Değirmenci Lucas, bu arada gözünü kapıya ustalıklı oyulmuş göz-delğine dayamıştı; ay ışığında, komşu köyün şaklaban polis memurunu gördü.

Sürgüyü çekerek:

«Neden, sarhoş polis memuru adına demiyorsun sanki?»

«Aynı yola çıkar,» dedi dışarıdaki ses. «Değil mi ki elimde Beyefendi Hazretlerinin yazılı buyruğu var?» İçeri girerken, «İyi geceler, Değirmenci Lucas,» diye ekledi. Sesi daha az resmîleşmişti şimdi; daha derin ve kalındı, sanki bambaşka bir adam kesilmişti.

«Tanrı iyiliğini versin, Tony!» dedi Değirmenci. «Bakalım neymiş şu buyruk! Senor Juan Lopez, namuslu adamlarla iş görmek için daha iyi bir saat seçebilirdi. Ama, suç sende her halde. Yolda bir iki kadeh devirmişsin anlaşılan. Bir kadeh daha içer misin?»

«Hayır efendim; hiç vaktimiz yok. Hemen benimle gelmeniz gerekiyor. Buyruğu okuyun.»

«Seninle mi geleceğim?» diye haykırdı Değirmenci Lucas. Elinde kâğıtla değirmene doğru yürüdü. «Frasquita, hey! Işık getir bize!»

Mistres Frasquita elinde tuttuğu şeyi bırakarak gaz lambasını indirdi. Değirmenci Lucas, karısının elinden bıraktığı nesneye çabucak bir göz attı; bu, yarım kiloluk kurşun alan geniş ağızlı babadan kalma silâhı. İşte o zaman, sevgi ve teşekkür dolu gözlerle karısına baktı.

Yüzünü elleri arasına alarak:

«Ne bulunmaz kadınsın,» dedi.

Mistres Frasquita mermer bir heykel kadar solgun ve sessiz, en küçük bir titreme belirtisi göstermeyen parmaklarıyla, lambayı uzattı, «Hadi!» dedi soğuk bir sesle; «Oku bakalım.»

Buyruk aynen şöyleydi:

«Kralımız Haşmetmeap (Q.D.G.) Hazretlerine daha iyi hizmet edebilmek amacıyla bu yörede değirmencilik yapan Lucas Fernandez'in bu buyruğu alır almaz özür ve bahane göstermeksizin huzuruma gelmesini emrederim; mesele mahrem olduğu için kendisinin bundan hiç kimseye söz açmaması gerekmektedir, uyarırım. İtaatsizlik halinde gerekli cezalar uygulanacaktır.

Juan Lopez, Belediye Başkanı.»

İmza yerinde bir haç vardı.

Değirmenci Lucas, «Bu da ne? Bu buyruk da ne demek oluyor?» diye patladı.

«Bilmem ki,» dedi köylü; otuz yaşlarında, sivri, sevimsiz (bir katili ya da hırsız andıran), yüzünden

muzırlık akan bir adamdı; «Büyücülük ya da kalpazanlık soruşturması gibi bir şey sanırım. Doğrudan doğruya seninle ilgisi yok işin. Seni tanık ya da bilirkişi olarak çağırıyorlar. Aslında ben de ayrıntıları pek bilmiyorum. Senor Juan Lopez, işin içyüzünü anlatır sana.»

Değirmenci; «Doğru!» diye haykırdı. «Söyle kendisine, yarın gelirim.»

«Yoo, olmaz beyim! Bir dakika daha geçirmeden yola çıkmamız gerek. Belediye Başkanından öyle emir aldım.»

Bir an sessizlik oldu. Mistres Frasquita'nın gözlelerinden ateş fışkırıyordu. Değirmenci Lucas, ise bir şeyler arıyormuş gibi yere dikmişti gözlerini.

Neden sonra başını kaldırdı:

«Hiç değilse ahıra gidip eşeklerden birine semer vuracak vakit vardır.»

«Eşek mi dedin?» diye haykırdı memur. «Çok beklersin. İnsan iki kilometrelik yolu yayan gidemez mi! Bak ne güzel gece, ay da çıkmış!»

«Evet, ay var biliyorum. Ama, benim ayaklarım şiş.»

«Peki peki, daha çok vakit harcamayalım. Ben yardım ederim sana.»

«Yaaa... Kaçacağımdan mı korkuyorsun yoksa?»

«Hiç bir şeyden korktuğum yok, Değirmenci Lucas,» dedi Tony, taş gibi dikildi; «Ben Kanun'um.»

Böyle diyerek paltosunun altında taşıdığı silâhı çıkardı.

«Bana bak, Tony,» dedi Değirmencinin karısı;

«değil mi ki görev gereğince ahıra girmek zorundasın, öbür eşeğe de semer vur sevabına.»

«Neden?» diye sordu Değirmenci.

«Benim için canım. Ben de geliyorum sizinle.»

Memur:

«Siz gelemesiniz Mistres Frasquita,» dedi. «Bana yalnızca kocanızı bulup getirmem emredildi; bir de sizin peşinden gitmenize engel olmam. Yoksa, kafamı uçururlar. Senor Juan Lopez öyle dedi. Hadi... hadi yürü Değirmenci Lucas.» Ve kapıya doğru yürüdü.

Değirmenci, alçak sesle:

«Vayy,» dedi, «Amma da tuhaf!»

«Gerçekten çok tuhaf!» dedi Mistres Frasquita.

«Bunda bir iş var... Anlar gibi oluyorum...»

Değirmenci Lucas, Tony duymasın diye çok kısık bir sesle konuşuyordu.

«İster misin şehre gideyim, Polis Müdürü'ne bildireyim olanları?» diye fısıldadı karısı.

«Sakın!» diye bağırdı Değirmenci, «Sakın, olmaz!»

«Peki o zaman ne yapmamı istersin?» Her şeyi göze almış bir durumu vardı.

«Benim yüzüme bakmanı isterim,» dedi eski asker.

Karı-koca bir süre hiç konuşmadan birbirlerine baktılar ve bu bakışma sonucu yüreklerini dolduran dinginlikten, kesinlikten ve dirençten öylesine tat aldılar ki, birbirlerini omuzlarından yakalayıp gülmek zorunda kaldılar.

O zaman Değirmenci Lucas bir lamba daha ya-

karak ahıra doğru yürüdü, bir yandan da kurnaz kurnaz Tony'e sesleniyordu.

«Hadi oğlum! Gel de yardım et bana lütfen!»

Tony, dişlerinin arasından bir şarkı mırıldanarak onun ardından seğırtti.

Birkaç dakika sonra Değirmenci Lucas, güzel bir eşeğin üstünde, peşinde memur, yola koyulmuştu.

Karı-kocanın ayrılması tıpkı tıpkısına şöyle oldu:

«Kapıyı kilitle,» dedi Değirmenci Lucas.

Kapının demirini indiren, sürgüyü süren Mistres Frasquita:

«İyi sarın,» dedi, «Hava soğuk.»

İşte bu kadar. Ne sarıştılar, ne öpüştüler, ne de uzun uzun bakıştılar.

Niye acaba?

ON ALTINCI BÖLÜM

UĞURSUZ BİR KUŞ

GELİN, biz Değirmenci Lucas'ın ardından gidelim.

Değirmenci dişi eşeğine kurulmuştu; memur, elindeki görev sopasıyla eşeği dürtüyordu. Ağızlarını açmadan daha bir kilometre yol almışlardı ki, yoldaki tümseğin tam tepesinden kocaman bir kuşun kendilerine doğru geldiğini gördüler.

Kuş, ay ışığıyla aydınlanmış göğe öyle bir kesinlikle çizilmişti ki, Değirmenci:

«Tony, şuna bak! Üç köşeli şapkalı leylek bacaklarıyla Sansar'ın ta kendisi!» diye haykırmaktan kendini alamadı.

Gelgelelim, Tony'nin karşılık vermesine kalmadan, bu karşılaşmayı hiç mi hiç istemeyen, gölge, yoldan ayrıldı, gerçek bir sansar hızıyla kırların arasında kayboldu.

O zaman Tony, dünyanın en olağan sesiyle:
«Ben kimseyi göremiyorum,» dedi.

Değirmenci Lucas yutkundu:

«Ben de,» dedi. Değirmendeyken aklını kurcalamaya başlayan kuşku, kambur gövdesinde, kuşkucu ruhunda gitgide biçimleniyor, kıvamını buluyordu.

‘Bu yolculuk Polis Müdürü’nün bir tuzağı,’ diyordu kendi kendine. ‘Dün çardağın tepesinden duyduklarım, bizim Madrid’li kart zampananın daha çok bekleyemeyeceğini açıkça gösteriyordu. Kuşkusuz, bu gece Değirmen’e gitmeyi aklına koymuş; önce beni kaldıracak yolunun üstünden. Ama, ne önemi var? Frasquita, Frasquita’dır! Evi tutuşturular bile kapıyı açmaz. Hatta daha ileri gideyim, açsa bile, Polis Müdürü bir numara çevirip sevgili karıcığımın yanına girmeyi başarsa bile, çok geçmez, kuyruğunu bacaklarının arasına kıştırıp dışarı çıkar yaşlı serseri. Dedim ya, Frasquita Frasquita’dır yine de.’ Biraz duraksadıktan sonra, «bu gece ne kadar çabuk eve dönsem o kadar iyi,» diye ekledi.

O sırada Değirmenci Lucas’la memur köye vardılar, dosdoğru Belediye Başkanı’nın evine gittiler.

ASTLARIYLA olan ilişkilerinde zorbalığın, barlılığın, kibrin ta kendisi sayılabilecek bir insan ve belediye başkanı olan Senor Juan Lopez, resmî görevini ve çiftliğinin işlerini bitirdikten, karısına günlük sopayı çektikten sonra kilisenin kayıt memuruyla kafa çekme alçak gönüllülüğünü gösterirdi o saatlarda. Değirmenci karşısına çıktığında, daha içkiyi yarılamamışlardı bile.

«Merhaba, Değirmenci Lucas!» diyerek kafasını kaşdı; yalancılık deposunu harekete geçirmek istiyordu besbelli. «Nasılsın bakalım? Hadi. kâtip bey, bir bardak şarap doldurun Değirmenci Lucas'a. Mistres Fraquita nasıllar? Afiyettedirler inşallah. Kendisini görmeyeli çok oldu. Azizim, değirmenciliğin üstüne iş yok bugün. Çavdar ekmeği en beyaz ekmeği aratmaz oldu. Hadi gel bakalım, otur şöyle, dinlen. Tanrı'ya şükür, pek acelemiz yok.»

O ana kadar ağzını açmamış olan Lucas:

«Şeytana şükredin daha iyi,» diye karşılık verdi; böylesine önemli, telâşlı bir çağrıdan sonra bu dostça karşılanma, kuşkularını büsbütün artırmıştı.

«Yaa, Lucas,» dedi Belediye Başkanı; «Acelelerimiz olmadığına göre geceyi burada geçirebilirsin. Yarın sabah erkenden işimizi bitiririz.»

Lucas, Senor Juan Lopez'in güttüğü siyasete taş çıkartan, alaycı, küçümseyen bir gülümsemeyle:

«İyi öyleyse,» dedi. «İş önemli değilse, eve dönmeyem de olur.»

«Hem önemli değil, hem de sana dokunacak bir yanı yok,» diye ekledi Başkan, ava giderken avlandığının farkına varmamıştı. «O bakımdan canını sıkma. Tony, şu kileyi uzat da Değirmenci Lucas otursun.»

Lucas otururken:

«İçkiler gelsin öyleyse,» dedi.

Başkan, dolu bardağı ona uzattı:

«Buyur,» dedi.

«Önce siz buyurun beyefendi, sizden sonra!»

Senor Juan Lopez bardağı yarıladi:

«Sağlığınıza!»

Değirmenci Lucas, geri kalanı devirerek:

«Sizin de efendim,» diye karşılık verdi.

«Hey Manuela!» diye bağırdı Başkan. «Hanıma söyle, Değirmenci Lucas geceyi bizde geçirecek. Ambara bir şilte atsın.»

«Yoo yatak matak istemem! Samanların üstünde krallar gibi uyurum.»

«Ama, sürüyle yatağımız var nasılsa.»

«Vardır tabî! Yalnız, hanımefendi niye zahmete girsinler? Paltoma sarınırım.»

«Peki, nasıl istersen. Manuela, hanıma söyle yatak için zahmete kalkışmasın.»

«Yalnız sizden bir ricam olacak,» dedi Değirmenci Lucas; ağzı yırtılırcasına esnedi; «Bir an önce yatabilir miyim? Dün gece öğütülecek tahıl çoktu, gözümü bile kırpmadım.»

«Elbette!» dedi Belediye Başkanı gururla. «Ne zaman istersen yatmaya gidebilirsin.»

Kayıt memuru, ne kadar şarap kaldığını kestirmek için gözlerini testiye dikerek, «Biz de yatsak iyi olur,» diye konuştu. «Saat on olmuştur her halde; değilse bile, yakındır.»

Kalan şarabı bardaklara bölüştüren Kâtip:

«Ona çeyrek var,» dedi.

Ev sahibi, kendi payına düşeni midesine indirdikten sonra, «O halde beyler, yatağa,» diye karşılık verdi.

«İyi geceler efendiler,» dedi Lucas, şarabı devirdi.

«Bir dakika dur da ışık getirsinler. Tony, Değirmenci'yi samanlığa götür.»

Tony, belki içinde birkaç damla kalmıştır diye düşünerek testiye kaptı; «Şuradan Lucas,» dedi ve yürüdü.

Demirbaş muhafızı:

«Yarın görüşürüz artık. Tanrı'nın izniyle,» diyerek bardaklardaki son damlaları yuvarladı. Yalpalaya yalpalaya, bir yandan da **De Profundis**'i söyleyerek yola koyuldu.

Yalnız kaldıklarında, Kâtip'e dönen Başkan: «İşte bu kadar Değirmenci bal gibi yuttu numarayı... Şimdi rahatça uyuyabiliriz... Polis Müdürü'nün şansı açık olsun,» dedi.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

**DEĞİRMENCİ LUCAS'IN UYKUSUNUN
HAFİFLİĞİ KONUSUNDA**

BEŞ DAKİKA geçmemişti ki, Belediye Başkanı'nın samanlığındaki pencereden yere bir adam atladı; pencere, avluya bakıyordu ve yerden olsa olsa üç buçuk metre yüksekti. Avluda, çatı ile örtülmüş bir sıra yemlikte altı yedi tane hayvan vardı: kısraklarla eşekler. Aygırlar ayrı bir ahırdaydılar.

Pencereden atlayan adam, sırtına semer vurulmuş eşeklerden birini çözdü, dizginlerinden çekerek avlu kapısına doğru ilerledi. Kapının kolunu kaldırdı, sürgüyü çekti. Kapıyı yavaşça açtı. Kırlardaydı.

Hemen eşeğe atladı, topuklarını hayvanın karnına bastırarak ok gibi fırladı şehre doğru. Araba yolundan değil, beklenmedik bir karşılaşmadan kaçanların yaptığı gibi, derelerden, tarlalardan geçen kestirme yoldan gidiyordu.

Bu adam, Değirmen'e dörtlü giden Değirmenci Lucas'tı.

EŞEĞİN ÜSTÜNDE hoplaya hoplaya giderken

‘İşte,’ diyordu Lucas kendi kendine; ‘Bizim orada belediye başkanlarını böyle oyuna getirirler. Yarın sabah hemen Piskopos Hazretlerine gideceğim, ne olur ne olmaz, başıma gelenleri bir bir anlatacağım ona. İyi doğrusu, gecenin bu saatında iki ayağımı bir pabuca sokup beni gizlice huzurlarına çağırınsınlar; yalnız gelmemi şart koşsunlar, Kral’a hizmetten dem vurup kalp paralar, büyücüler, hortlak masalları anlatsınlar, sonra da elime iki kadeh şarap tutuşturup yatağa yollasınlar! Yok canım, her şey gün gibi ortada. Sansar, Polis Müdürü’nün emirlerini getirdi köye, Polis Müdürü şu anda karıma tuzak kurabilsin diye. Kim bilir, belki de Değirmen’in kapısını yumruklarken bulurum onu? Daha içeri giremediyse tabii? Kim bilir? Aman, neler söylüyorum canım? Sevgili karımdan kuşkulananmak ha? Tanrı’ya küfürdür bu! Frasquita kalkacak da... Karım kalkacak da!... Olacak şey değil!... Ben de neler söylüyorum? Dünyada olmayacak şey var mı ki? O kadar güzel olduğu halde benim gibi çirkin bir adama varmadı mı?’

Bunları düşünen zavallı kambur ağlamaya başladı.

Kendini yatıştırmak istercesine eşeğin dizginlerini çekti, gözlerini sildi, içini çekti, tütün kesesini çıkarıp bir sigara sardı. Çakmak taşını, kavını, demirini eline aldı. Birkaç kez çaktıktan sonra yakmayı başardı.

Tam o sırada, durduğu yerden iki yüz yetmiş metre kadar uzaktan ayak sesleri geldi.

«Budalanın biriyim ben,» diye söylendi. «Ya ar-

dıma düştülerse! Ateş yakıp kendimi ele vereceğim durup dururken.»

Böyle diyerek ateşi söndürdü, eşekten indi, hayvanın arkasına gizlendi.

Gelgelelim, eşek, durumu yanlış anlamıştı, sevinçle anırmaya başladı.

Değirmenci Lucas, eşeğin ağzını elleriyle örtmeye çalışarak:

«Tüh Allah kahretsın!» diye haykırdı.

Derken, yoldan nazıkçe bir karşılık yükseldi.

‘İşimiz bitik!’ diye düşündü Değirmenci. ‘Şarkı ne kadar da doğruymuş’

**‘Kim ki adam belleyip bir katıra inanır
O katırdan bin kat daha katırdır.’**

Bunları düşünerek yine eşeğine bindi, topuklarını hayvanın karnına gömdü ve nazıkçe karşılık veren eşeğin gittiği yönün tam tersine doğru yola çıktı.

İşin garibi, öbür eşeğe binmiş olan kimse de Değirmenci Lucas’tan korkmuştu. Bunu şundan söylüyorum: O da anayoldan ayrıldı; kuşkusuz, Don Eugenio’nun tuttuğu bir serseri ya da bir icra memuru sanmıştı karşısındakini; sonra, öte yandaki tarlalarda dörtlüğe yol almaya başladı.

Bu arada Değirmenci, düşüncelere dalmıştı yine:

‘Amma da kötü bir gece! Amma da kötü bir dünya! Şu son yarım saattir çekmediğim kalmadı! Ne icra memurlarının pezevenkliği kaldı, ne onuruma göz diken belediye başkanları, anırmamaları gereken yerde anıran eşekler; üstelik göğsümün içinde, Tanrı’nın yarattığı en soylu kadından kuşkulanmaya yel-

tenen bir yürek taşıyorum! Ah Tanrım, Tanrım! Esirgeme yardımını da eve çarçabuk varayım, Frasquitanı sağ esen karşımda bulayım.'

Değirmenci Lucas, dağ tepe demedi; sonunda, gecenin on birinde kazasız belâsız Değirmen'in büyük kapısına vardı.

Hay Allah kahretsin! Kapı açıktı.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

KURUNTU VE GERÇEK

AÇIKTI! Oysa, evden ayrılırken karısının kapıyı sıkı sıkı örttüğünü, kilitleyip sürgülediğini duymamış mıydı?

Demek ki karısından başka hiç kimse kapıyı açmış olamazdı.

Ama, nasıl? Ne zaman? Ne diye? Bir tuzağa mı düşmüştü? Bir buyruğa mı boyun eğmişti? Yoksa Polis Müdürü'yle önceden kararlaştırdıkları gibi, yani kendi isteğiyle mi açmıştı?

Ne görecekti içeride acaba? Neler bulacaktı? Evinde neler bekliyordu onu? Frasquita kaçmış mıydı ki? Yoksa kaçırılmış mıydı? Ölmüş müydü? Yoksa rakibinin kollarına mı düşmüştü?

'Polis Müdürü, bütün gece orada kalacağımı, eve dönemeyeceğimi hesaplamıştır,' diye düşündü, Lucas kara kara. «Belediye Başkanı'na beni ne pahasına olursa olsun bırakmamak, gerekirse kilit altında tutmak emri verilmiş her halde.»

Frasquita biliyor muydu bunu? O da katılmış mıydı komploya. Yoksa bir hilenin, bir zorbalığın, bir alçaklığın kurbanı mıydı?

Kafasında bu kara düşünceler, asmalı küçük avluyu hızla geçti.

Evin kapısı açıktı. Her köy evinde olduğu gibi burada da ilk oda mutfaktı.

Mutfakta kimsecikler yoktu.

Gelgelelim, ocakta kocaman bir ateş yanıyordu. Oysa kendisi çıkarken ateş mates yoktu; hem aralık sonlarına kadar ocağı yakmazlardı pek.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, rafın çengellerinden birinde bir lamba asılı duruyordu, yanan bir lamba.

Ne demekti bütün bunlar? Bu uyanıklık belirtileri (belki de bir konuk ağırlanıyordu), evde hüküm süren ölü sessizliğiyle nasıl bağdaştırılabilirdi?

Karısının başına neler gelmişti?

İşte tam o sırada nasıl olduysa gözü, ocağın yanına dizilmiş iskemlelerde asılı duran elbiselere ilişti.

Gözlerini bu elbiselere dikti ve inledi; göğsünden öyle bir hırıltı koptu ki boğazı düğümlendi sanki, ağzından sessiz, boğuk bir hıçkırık çıktı.

Zavallı adam, boğuluyorum sanarak ellerini boğazına götürdü; bir yandan da, idam gömleği giyen bir suçlunun dehşetiyle, morarmış, katılmış, gözleri yuvalarından uğramış bir durumda elbiselere bakıyordu.

Çünkü, karşısında duran elbiseler kırmızı pelelerin, üç köşeli şapka, boz ceket ve yelek, siyah ipek pantolon, beyaz çoraplar, tokalı pabuçlar, sopasına,

kılıcına ve eldivenlerine kadar her şey, o murdar Polis Müdürü'ne aitti. Bunlar, utancının idam gömleği, öldürülmüş onurunun kefen bezi, mutluluğunun sönüşüydü.

Ordu bozan tüfeği, iki saat önce karısının bıraktığı köşede duruyordu. Değirmenci Lucas, kaplan gibi atıldı tüfeğin üstüne, aldı. Harbi ile yokladı nam-luyu: doluydu. Çakmağa baktı, o da yerli yerindeydi. Sonra merdivenlere doğru seğırtti, karısı Mistres Frasquita ile yıllarca birlikte yattığı yatak odasına yöneldi.

«Oradalar!» diye mırıldandı aptal aptal.

O yana doğru bir adım attı, ama hemen durdu, arkasına bakıp kendisini gözleyen biri olup olmadığını anlamaya çalıştı.

'Hiç kimse yok!' dedi kendi kendine. 'Yalnız Tanrı var, o da... bunun böyle olmasını o istedi...'

Verdiği kararı böylece onayladıktan sonra bir adım daha atmak üzereydi ki, gözüne, masanın üstünde duran katlanmış kâğıt ilişti.

Kâğıdı görmesiyle üstüne atılması bir oldu.

Don Eugenio de Zuniga y Ponce de Leon tarafından imzalanmış olan bu kâğıt, Mistres Frasquita'nın yeğeninin istediği işe atandığını gösteriyordu!

'Demek bunun karşılığında,' diye düşündü Değirmenci Lucas. 'Demek bunun için sattı kendini.' Sonra, çılgınlığını boğmak, öfkesini beslemek istercesine kâğıdı dişlerinin arasında sıktı. «Her zaman, kendi ailesini benden çok sevdiğinden kuşkulanırdım aslında! Ah ah! Çocuğumuz olmadı! Bütün bunların nedeni bu!»

Zavallı adamcağızın ağlamasına ramak kalmıştı. Gelgelelim, o anda yine öfkesi baskın çıktı ve kelimelelendirilemeyecek kadar korkunç bir atılışla sanki şöyle dedi:

«Yukarı! Doğru yukarı!»

Tıpkı bir hayvan gibi merdivenleri tırmanmaya başladı: bir eli yerde, bir elinde ordu bozan tüfeği, o rezil kâğıt dişlerinin arasında.

Yatak odasının kilitli kapısına vardı; anahtar deliğinden kapı aralarından sızan ışık, kuşkularını doğruluyordu.

«Buradalar!» diye mırıldandı yine. Bir an, bu zehir dolu kabı dikmek istercesine, bekledi.

İçeriden hiç ses gelmiyordu.

Umudun çekingen sesi, «Belki de kimsecikler yoktur,» diye fısıldadı. Ama tam o sırada zavallı adam, birinin öksürdüğünü duydu.

Tıknefes Polis Müdürü'nün öksürüğüydü bu.

Hiç kuşkusu kalmamıştı artık; gemisi batmıştı, tutunacak tek tahta yoktu.

Karanlıkta korkunç bir gülümseme yayıldı Lucas'ın yüzüne. Ruhun parıltıları karşısında nasıl böylesine karanlık olabiliyordu karanlık? İnsanların yüreğini yakan ateşlerin yanında cehennem ateşleri neydi ki?

Yine de, düşmanın öksürüğünü duyunca içi biraz rahatlamıştı Değirmenci Lucas'ın, (içinin bir önceki durumunu ayrıntılarıyla anlattık). Gerçek, onu kuruntu kadar yaralamıyordu. O akşam Mistres Frasquita'ya söylediği gibi, ruhunun ateşi tek inancını yitirdikten sonra, başka bir adam olmaya başlamıştı.

Venedikli Mağribî gibi (bu karşılaştırmayı bir daha yapmıştık, Değirmenci'nin kişiliğini tanımlarken), düş kırıklığı bir vuruşta onun da aşkını yere sermiş, iç yapısını değiştirmişti; dünya, yeni vardığı garip bir ülkeydi sanki. Tek ayırım şuradaydı: Değirmenci Lucas, Desdemona'nın kalpsiz cellâdından daha az trajik, daha az hırçın ve çok daha bencildi.

Ne gariptir ki, bu gibi durumlarda bir çeşit kuşku ya da umut (ki ikisi de aynı kapıya çıkar) belirir. Lucas'ın öfkesi de birden yatışır gibi oldu!

'Ya yanıldıysam!' diye düşündü. «Ya öksüren Frasquita ise!..»

Kötü yazgısına yanarken, Polis Müdürü'nün elbiselerini ocağın yanbaşında gördüğünü, Değirmen'in kapısının açık olduğunu, onurunu yitirişini belgeleyen pusulayı okuduğunu bile unutmuştu.

Kuşku ve acıyla kıvranarak anahtar deliğinden baktı.

Yatağın başucundan küçücük bir üçgen görebiliyordu yalnızca. Ne var ki, o küçücük üçgenin tam ortasında yastığın kıyısı, yastığın üstünde de Polis Müdürü'nün başı vardı.

Bir kere daha şeytansı bir gülüşle buruştu yüzü. Sanki yeniden mutluluğa kavuşmuştu.

«Artık gerçeği biliyorum,» diye mırıldandı, yavaşça doğruldu. «Dur bakayım...»

Yine, çıt çıkarmadan indi merdivenleri.

'Nazik bir sorun bu. İyice düşünmeliyim. Ne istersem yapabilirim nasılsa; bol bol vaktim var,' diye düşündü merdivenlerden inerken.

Mutfağa varınca orta yere çöktü, yüzünü elleriyle örttü.

Ayağına bir şey çarpıncaya kadar uzun bir süre öylece dalgın kaldı. Ordu bozan tüfeği dizlerinden kaymış, ilgisini çekmek için ayağına çarpmıştı besbelli.

«Yoo! İşte o olmaz!» diye mırıldandı Değirmenci Lucas silâha bakarak. «İstediğim sen değilsin. O zaman herkes acır onlara; kalkar beni asarlar. Karşımızdaki bir Polis Müdürü. İspanya'da hâlâ bağışlanmaz bir suçtur Polis Müdürü öldürmek. Onu yok yere, kıskandığım için öldürdüğümü, sonra soyup yatağıma yatırdığımı söylerler. Karımı da kuşku yüzünden öldürdüğümü ileri sürerler... Üstelik, hayatımın sonunda acınmadan başka bir şey elde edemezsem çok düşük ruhlu, çok budala biri durumuna düşürmüş olurum kendimi. Herkes güler halime. Bu alın yazısının olağan olduğunu söylerler, değil mi ki ben kamburum, Frasquita da böylesine güzel bir kadın. Yo! Olamaz! Benim isteğim öç almak, sonra da yenmek, küçümsemek, alay etmek, koca kahkahalar atmak, herkese gülmek; işte o zaman neredeyse imrenilir duruma getirmeyi başardığım bu kamburla, darağacında çok çirkin görünecek bu yükü kimse alay edemez bir daha.»

Değirmenci Lucas'ın düşünceleri, kelimesi kelimesine olmasa da bu anlamı taşıyordu; ve bu mantığa uyarak silâhını yerine koydu, başı önünde, elleri arkasında dolaşmaya başladı, sanki yerde, toprağın altında, hayattaki bütün bayağılıkların temelinde, karısıyla Polis Müdürü'ne oynayacağı gülünç ama acı oyunda arıyordu öcünü; yaradılışının, toplumun ya

da kendi duygularının buyruğuna daha az karşı koyan biri gibi, yasalarda, dövüşte, bağışlamada ya da Tanrı'ya havale etmede değil.

Ansızın Polis Müdürü'nün elbiselerine takıldı gözü. Duraladı.

Ve işte o zaman, yavaş yavaş anlatılmaz bir sevinç, bir mutluluk, bir zafer gülüşü yayıldı yüzüne, kendini tutamayıp kahkahayı bastı; ses çıkarmamak için (yukarıdan duyabilirlerdi) ellerini kasıklarına bastırıyor, saralılar gibi titriyor, sarsılıyordu, sonunda bir iskemleye çökmek zorunda kaldı, kahkaha tufanının dinmesini bekledi.

Mefistofeles'in gülüşüydü bu.

Kendine gelir gelmez alelacele soyunmaya başladı, üstündekileri bir bir çıkarıp Polis Müdürü'nün elbiselerinin durduğu iskemlelere dizdi, sonra tokalı pa-buçlardan tutun, üç köşeli şapkaya kadar ne varsa geçirdi üstüne; kılıcı kuşandı; kızıl pelerine büründü; bastonla eldivenleri kaptığı gibi Değirmen'den çıktı, şehre doğru yollandı. Don Eugenio de Zuniga'nın yalpalayışını tıpatıp andırıyordu yürüyüşü; kendi kendine düşüncesini açığa vuran şu cümleyi mırıldanıyordu ara sıra:

«Polis Müdürü'nün karısı da güzel kadın doğrusu!»

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

HAZIR OLUN, BEYEFENDİ HAZRETLERİ!

İSTERSENİZ, Değirmenci Lucas'ı bir süre kendi haline bırakalım ve Mistres Frasquita'nın, Değirmen'-de bir başına kaldığı andan, kocasının dönüp bu şaşır-tıcı ipuçlarını yakalayışına kadar başından neler geç-tiğine bir göz atalım.

Değirmenci Lucas'ın, Tony'nin ardına takılıp gi-dişinden sonra daha bir saat geçmemiştir ki, kocasının dönüşüne kadar yatmamaya karar veren zavallı ka-dıncağız üst kattaki yatak odasına çekilmiş örgü örü-yordu; derken, içler acısı bağırtilar duydu dışarıdan; sesler, eve oldukça yakındaki arkten geliyordu.

«İmdat! Boğuluyorum! Frasquita! Frasquita!»

Bir erkek sesiydi bu, içler acısı bir haykırmaydı.

'Lucas mı acaba?' diye düşündü kadıncağız; o anda duyduğu korkuyu tanımlamak gereksiz sanı-rım.

Yatak odasında Sansar'ın da sözünü ettiği küçük kapı, arkın üst bölümüne bakıyordu. Bir an bile du-

raklamadan kapıya koştı Frasquita; yardım isteyen sesi tanıyamamıştı ama, olsun... Tam o sırada Polis Müdürü, üstünden sular sızarak gümbürdeyen kanalı içinden yüzeye çıkmıştı. Frasquita'yla burun buruna geldiler.

«Tanrı günahımı bağışlasın! Tanrım bağışla!» diye yalvarıyordu hınzır yaşlı adam; ağzından sular fişkırıyordu. «Boğuluyorum sandım!»

«Aaaa! Beyefendi Hazretleri, siz ha! Bu da ne demek? Nasıl cesaret edebildiniz? Gecenin bu saatında, burada işiniz ne?» diye bağırdı Değirmencinin karısı. Sesinde korkudan çok kızgınlık vardı; yine de adımları geri geri gitti.

«Sus kadın! Sus diyorum!» diye kekeledi Polis Müdürü; onun peşinden odaya girerken. «Anlatacağım hepsini. Boğulmama ramak kaldı diyorum. Sular yaprak gibi alıp götürüyordu beni. Şu durumuma bak!»

Sinirleri gittikçe bozulan Frasquita:

«Çabuk çıkın buradan dışarı!» diye haykırdı. «Hiç bir şeyi açıklamanızın gereği yok! Bal gibi anlıyorum! Boğulursanız boğulun, bana ne? Ben mi çağırdım sizi? Şerefsizliğe bak! Demek kocamı bu yüzden çağırttınız!»

«Dinle be kadın...!»

«Dinlemiyorum! Çabuk dışarı çıkın, Beyefendi! Ya çıkarsınız ya da tatlı canınızdan olursunuz!»

«Ne dedin ne dedin?»

«Dediğimi duydunuz. Kocam evde değil ama, ben evimi korumayı becerebilirim. Çabuk, geldiğiniz yere gidin, yoksa tuttuğum gibi suya atarım sizi!»

«Güzelim, bağırma böyle! Sağır değilim,» diye haykırdı yaşlı karga. «Elbette, buraya bir iş için geldim. Belediye Başkanı'nın yanlışlıkla tutukladığı Değirmenci Lucas'ı kurtarmaya geldim. Ama, önce şu üstümdekilerin kuruması gerek. Tepeden tırnağa ıslanmışım.»

«Dışarı çıkın çabuk!»

«Sussana, sersem kadın! Ne anlarsın ki! Senin yeğenin işi oldu. Kâğıdı getirdim. Lambayı yak da uzun uzadıya konuşalım. Şunlar kuruyadursun, bari ben de yatağa kıvrılayım.»

«Ya! Demek **beni** görmeye geldiğinizi kendi ağzınızla söylüyorsunuz! Lucas'ı tutuklamalarını istemeniz de bu yüzden, değil mi? Atama emrini getirmişseniz de, yok... Ulu Tanrım! Bu sersem beni ne sanıyor ki?»

«Frasquita! Unutma ki Polis Müdürü'yüm!»

«İstersen kral ol, bana ne? Ben kocamın eşi, evimin hanımıyım. Polis müdürleri vız gelir bana. Gerekirse Madrid'e kadar gider... Yok, yok dünyanın öbür ucuna giderim, görevini böylesine çamura batıran yaşlı bir serserinin cezalandırılmasını isterim. Dahası var. Yarın sabah şalım omzuma attığım gibi Hanımefendi hazretlerinin huzuruna çıkacağım!»

«Yapamazsın!» diye haykırdı Polis Müdürü. Ya sabrını yitirerek ya da taktik değiştirerek. «Asla yapamazsın; çünkü, sağduyunun sesine kulak vermediğini görürsem beynine bir kurşun sıkacağım.»

«Kurşun mu?» diye fısıldadı Frasquita.

«Kurşun, evet! Hem de başıma belâ getirmeden. Şehirdekilere bu gece eşkiya izlemeye çıkacağımı söy-

lemiştim. Yani, sersemlik etme, sev beni.. bak, ben bayılıyorum sana!»

«Bir kurşun ha?» dedi Değirmencinin karısı. Ellerini arkasına kenetlemiş, düşmanının üstüne atılmaya hazırlanır gibi gövdesini öne vermişti.

«Daha çok güçlük çıkarırsan vururum seni. Böylelikle hem öfkenden hem de güzelliğinden kurtulmuş olurum,» diyerek cebinden tabancasını çıkardı Polis Müdürü; korkudan titriyordu.

«Tabanca ha! Yeğenimin atanma emri de öbür cepte!» dedi Mistres Frasquita başını sallayarak. «Öyleyse seçme hakkım kalmıyor Beyefendi Hazretleri. Bir dakika bekleyin de ocağı yakıp geleyim.»

Merdivenlere koştu, üç sıçrayışta indi basamakları.

Polis Müdürü şamdanı yakalamış, ardından geliyordu: Kız kaçardı belki! Yazık ki daha yavaş inmek zorundaydı merdivenlerden ve bunun sonucunda da mutfığa ulaştığında geri dönmek üzere olan Frasquita'yla çarpıştı.

Korku bilmez kadın bir adım gerileyerek, «Demek!» diye haykırdı; «dediğinizi dinlemezsem beynime bir kurşun sıkacaksınız. Öyleyse hazır olun, efendim! Ben hazırım!»

Bir yandan da, hikâyemizde bunca önemli bir yer tutan ordubozan tüfeğini yanağına kaldırmış, nişan almaya hazırlanmıştı.

«Dur! Dur dedim sersem! Ne yapıyorsun?» diye haykırdı korkudan bayılmak üzere olan Polis Müdürü. «Benimki şakaydı. Bak, tabanca dolu değil. Öte yandan, atanma emri konusunda söylediklerim doğ-

ruydu. İşte! Al! Senin olsun... Hiç bir şey istemiyorum karşılığında... bedava... bağış... hiç bir şey istemiyorum!»

Titreyen elleriyle masanın üstüne koydu kâğıdı.

«Tamam!» dedi Frasquita. «Yarın sabah kocamın kahvaltısını hazırlarken ocağı tutuşturmak için kullanırım. Ruhumun kurtuluşu elinde olsa, yine almam senden. Yeğenim Estella'dan gelirse, bu pis kâğıda kendi adını yazan eli çiğnemek için gelecek, bunu bil. Hadi! Çabuk çık evimden! Çabuk dedim; yaylan! Sinirim bozuluyor!»

Polis Müdürü, bu öfke nöbetini hiç ses çıkarmadan dinledi. Kanı çekilmişti; yüzü mosmordu. Gözleri yuvalarından uğramıştı; sıtmaya tutulmuş gibi sarıliyordu gövdesi. Sonra dişleri birbirine vurmaya başladı, korkunç bir kasılmayla yere yuvarlandı.

Ark'a düşmenin heyecanı, ıslak elbiseleri, yatak odasındaki korkunç sahne, Frasquita'nın elindeki ordubozan tüfeği, yaşlı bedenindeki son gücü de emip bitirmişti sanki.

«Ölüyorum,» diye inledi. «Sansar'ı çağır çabuk! Sansar'ı çağır! Hendekte olacak. Bu evde ölmemeliyim!»

Bunlar son sözleri oldu. Gözlerini yumdu, ölü gibi yattı yere.

'Bir de söylediği gibi gerçekten ölecek olursa,' diye düşündü. Mistres Frasquita; 'yandığımız gündür. Bu adamın benim evimde ne işi var, değil mi? Ölürsa benim için neler düşünürler kim bilir? Lucas ne der? Kapıyı elimle açtığıma göre kendimi nasıl temize çıkarabilirim? Ayyy bittim! Burada, bu adamın

yanında kalamam. Ne yapıp yapıp kocamı bulmalıyım; kötü söylentilere fırsat vermeden ben onları utandırayım en iyisi.»

Kararını verdikten sonra, ordubozan tüfeğini yerine astı, doğru avluya koştu, eşeğini gelişigüzel eyerledi, kilosunu hiçe sayan bir sıçrayışla terkiye bindi, dörtnala hendeğe yollandı.

«Sansar! Hey Sansar!» diye haykırıyordu bir yandan.

«Buradayım!» diye bağırdı Yaver. Çitin arkasından çıktı. «Siz misiniz, Mistres Frasquita?»

«Benim ben! Değirmen'e koş. Efendin ölmek üzere!»

«Ne? Şaka mı ediyorsunuz siz!»

«Gerçeğin ta kendisini söylüyorum, Sansar!»

«Ya siz? Gecenin bu saatında nereye böyle?»

«Ben mi? Sen kendi işine baksana! Şeye... Şehre doktor çağırmaya gidiyorum,» dedi Mistres Frasquita, sonra bir tekme eşeğine, bir tekme de Sansar'a savurup yola çıktı. Gelgelelim, söylediği gibi şehre giden yol değil, komşu kasabanın yoluydu bu.

Sansar'ın görececek durumu yoktu iyi ki; uzun bacaklarını aç aça Değirmen'e doğru giderken kafası ince düşüncelerle doluydu:

«Doktor çağıracaktı! Ne yapsın zavallı kadın? Bizimki de az zavallı değil ha! Hastalanacak zamanı bulmuş! Eee ne yapalım, kel başa şımşır tarak!»

YİRMİNCİ BÖLÜM

SANSAR KENDİNİ AŞIYOR

SANSAR, Değirmen'e vardığında Polis Müdürü kendine gelmiş, yerden kalkmaya çabalıyordu. Tam yanıbaşında, Hazretin yatak odasından getirdiği şamdan duruyordu.

«Gitti mi?» diye sordu Don Eugenio telâşla.

«Kim gitti mi?»

«Şeytan.. yani Değirmencinin karısı demek istiyorum!»

«Evet, gitti Beyefendi. Neşesi de pek yerinde değildi sanırım!»

«Ah Sansar, ölüyorum.»

«Ne oldu size, Efendimiz? İnsan böyle...»

«Ark'a düştüm, iliklerime kadar ıslandım. İçim dışım buz kesti.»

«Hay Allah! Kim derdi ki...»

«Ağzından çıkanı kulağın duysun, Sansar!»

«Bir şey demedim ki, Efendim!»

«İyi öyleyse! Beni bu belâdan hemen kurtaracaksın.»

«Tamam! Göreceksiniz, Efendim; her şeyi düzelteceğim.»

Ve bu sözler ağzından çıkar çıkmaz Yaver şamdanı bir eline aldı. Polis Müdürü'nü öbür kolunun altına sıkıştırdığı gibi doğru yatak odasına çıktı, onu bir güzel çırılçıplak soydu, yatağa yatırdı; ambara koştu, sonra bir kucak dolusu odun getirdi, mutfığa koştu, kocaman bir ateş yaktı, efendisinin elbiselerini aşağıya taşıdı, iskemlelerin arkasına dizdi onları, lambayı rafa astı, sonra yatak odasına çıktı yine.

Don Eugenio'nun yüzünü daha iyi görebilmek için şamdanı yukarı kaldırarak sordu:

«Nasılız şimdi bakalım?»

«Daha iyisi can sağlığı! Birazdan terlemeye başlarım! Yarın boynunu uçurtacağım, Sansar!»

«Ama neden, Efendimiz?»

«Bir de neden diye soruyor.. Senin tasarını uygulayıp ikinci bir vaftiz banyosu yaptıktan sonra bu yatakta tek başıma yatacağım hiç aklıma gelir miydi? Evet evet, yarın asılacaksın.»

«Peki ama önce bir şey soracaktım: Mistres Frasquita...?»

«Mistres Frasquita beni öldürmeye kalkıştı. İşte senin öğütlerinin sonucu. Dedim ya, yarın sabah asılıyorsun.»

«Büyütüyorsunuz, Efendimiz!» dedi Yaver.

«Ne büyütmesi küstah herif? Beni sırt üstü yatağa düşürdün diye mi bu tavra?»

«Hayır, Efendim! Mistres Frasquita söylediğiniz kadar katı yürekli olamaz, daha demin sizin için bir doktor çağırmaya şehre gitti!»

«Tanrım! Şehre gittiğini iyice biliyor musun?» diye haykırdı Polis Müdürü; korkudan benzi atmıştı.

«Bana öyle dedi!»

«Aman, Sansar'cığım koş, koş! Bittim, gerçekten bittim ben! Mistres Frasquita şehre neden gitti, biliyor musun? Olanı biteni karıma anlatmaya! Benim burada olduğumu söylemeye! Tanrım! Hey ulu Tanrım! Bu hiç aklıma gelmemişti. Ben kasabaya, kocasını aramaya gitti sanmış, Değirmenci güvenilir elerde olduğuna göre varsın gitsin demiştim. Ama, şehre gittiyse... Koş Sansar, koş... yaman bir koşucudur sen... kurtar beni bu belâdan! Değirmenci kadının yolunu kes de evime giremesin!»

«Peki dediklerinizi yaparsam asılmaktan kurtulur muyum?» diye sordu, Yaver alaycı bir sesle.

«Asılma yerine bir çift çizme veririm sana, ayağıma büyük geliyorlar aslında. Ne istersen veririm.»

«O zaman hemen yola çıkayım. Efendimiz rahat rahat uyusunlar. Yarım saata kalmaz, dönerim; Frasquita da bu arada hapse atılmış olur. Bilirsiniz, istersem koşuculukta eşek bile yaya kalır yanımda.»

Sansar, konuşarak merdivenlerden indi.

İşte bakın ki, tam Yaver'in evden çıktığı anda Değirmenci gelmiş, anahtar deliğinden demin anlatığımız garip manzarayı izlemişti.

Şimdi, Polis Müdürü'nü yabancı bir yatakta terlemeye bırakalım; Sansar da şehre doğru koşadursun (unutmayalım ki Değirmenci Lucas üç köşeli şapkası ve kızıl peleriniyle onun izini sürmektedir), biz de birer hızlı koşucu kesilerek korkusuz Frasquita'nın ardından kasabaya uçalım.

KASABAYA doğru yola çıkan Değirmencinin karısı, bir tek olayla karşılaştı; ıssız tarlaların ortasında birinin ateş yaktığını gördü; hem şaşırdı, hem ürktü.

‘Polis Müdürü’nün adamlarından biri olsa gerek! Yolumu kesecek,’ diye geçirdi içinden.

O anda adamın bulunduğu yönden bir anırma sesi yükseldi.

‘Gecenin bu saatında eşekleri başıboş bırakmışlar!’ diye düşündü, Mistres Frasquita; «Yakınlarda ne meyve bahçesi var ne tarla! Allah vere de hortlaklar dolanıyor olmasalar. Kocamın eşiği olamaz!.. Yok canım, gece yarısı, yoldan uzakta durup da ne yapacak Lucas? Olamaz! Casusun biri bu!»

Mistres Frasquita’nın bindiği eşek de her nedense o sırada anırmayı uygun görmüştü.

«Sussana şeytan karı!» dedi Değirmencinin karısı kocaman bir çuvaldızı hayvanın boynuna batırarak.

Beklenmedik bir karşılaşmadan kaçınmak için anayoldan çıktı, öte yandaki tarlalara sürdü eşiğini.

Başkaca tatsız bir serüvenle karşılaşmadan, saat on bir sularında kasabanın kapılarına vardı.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMANIN BİR HÜKÜMDARI

BELEDİYE BAŞKANI, akşam çektiği şarabın etkisiyle sızmış, karısına sırtını dönmüş yatıyordu (bu durumda, ölümsüz Quevedo'nun deyimiyle, iki başlı Avusturya Kartalı'nı andırıyorlardı). Tony, yatak odasının kapısını tıklatıp Senor Juan Lopez'e: «Değirmen'den Mistres Frasquita'nın» kendisiyle görüşmek istediğini bildirdi.

Belediye Başkanı'nın uyanmasına ve giyinmesine eşlik eden hırlamaları ve küfürleri bir bir not etmek bize düşmez; ne yapalım, biz de onu Değirmencinin karısıyla karşı karşıya geldiği anda yakalar, bir beden eğitimci gösterişiyle kaslarını genişini, sonsuza kadar sürecek sanılan bir esnemenin tam ortasında şöyle haykırışını duyabiliriz:

«Nassınız, Mistres Frasquita? Bir şey mi var? Tony, Değirmen'de kalmanız gerektiğini söylemedi mi size? Yasalara böyle mi uyulur?»

«Lucas'ı görmem gerek!» dedi Değirmencinin karısı. «Hemen görmeliyim onu! Lütfen söyleyin adam-

larınıza, karısının burada olduğunu haber versinler!»

«**Meliyim, malıym!** Kralla konuştuğunuzu unuttuyorsunuz, Bayan!»

«Kralları karıştırmayalım, Senor Juan; şaka edecek halim yok! Başıma neler geldiğini biliyorsunuz! Kocamı neden tutukladığınızdan da haberiniz vardır elbet!»

«Ben hiç bir şey bilmiyorum, Mistres Frasquita. Kocanıza gelince, kendisi tutuklanmadı. Bu çatının altında mışıl mışıl uyumakta ve benim konuklarıma her zaman gösterdiğim yakınlıktan yararlanmaktadır. Tony, hey Tony! Çabuk git Değirmenci Lucas'a buraya gelmesini söyle. Eee, şimdi anlatın Mistres Frasquita, ne oldu? Yalnız başınıza uyumaya korkunuz mu?»

«Utanın, Senor Juan; başka ne diyeyim size? Beni aldatmakla elinize bir şey geçmez, biliyorsunuz. Kimsenin dilini bağlayamazsınız. Siz ve Polis Müdürü, beni yıkmak için elinizden geleni yaptınız ama, işler sarpa sardı. İşte ben tertemiz, lekesiz duruyorum karşınızda; Polis Müdürü de Değirmen'de, ölmek üzere.»

«Polis Müdürü ölmek üzere mi?» diye haykırdı Belediye Başkanı. «Ne söylediğinizi biliyormusunuz, Bayan?»

«Doğru söylüyorum. Ark'a düşmüş, neredeyse boğuluyormuş, zatürree gibi bir şey olmuş; artık neyse... Bunlar Hanımefendi Hazretlerinin bileceği şeyler. Ben buraya kocamı bulmaya geldim, ama, onu bulsam bile Madrid'e gidip bütün bunları Kral'a anlatmaktan kimse alıkoyamayacak beni...»

«Allah kahretsin! Allah kahretsin!» diye homur dandı Senor Juan Lopez. «Hey Manuela! Kız, koş! Şu bizim küçük katırı semerle. Mistres Frasquita, şimdi doğru Değirmen'e gidiyorum, Polis Müdürü'ne bir kötülük ettiyseniz, yandınız!»

O anda Tony içeri girdi, ölü gibiydi.

«Belediye Başkanımız! Başkan Bey!» diye haykırdı. «Değirmenci Lucas samanlıkta yok. Eşeği ahırdan alınmış, avlunun kapısı da açık. Kuş uçtu!»

«Neler söylüyorsun sen?» diye haykırdı Senor Juan Lopez.

«Tanrım!.. Kim bilir şu anda evde neler oluyor?» diye bağırdı, Mistres Frasquita. «Çabuk olalım Başkan Bey, yitirecek zamanımız yok. Kocam, Polis Müdürü'nü bu saatta bizim evde bulursa, kesinlikle hesabını görür.»

«Demek sizce, Değirmenci Lucas eve gitmiştir?»

«Siz benim yerimde olsanız ne düşünürdünüz? Dahası var... Yolda karşılaştığım adam oydu demek, tanıyamadım. Tarlaların orada ateş yakan birine rastlamıştım. Ulu Tanrım! Demek hayvanlar insanlardan daha duyarlıklı oluyor! Çünkü eşeklerimiz birbirlerini tanıdılar, Sayın Başkan; üstelik birbirlerine iyi geceler dilediler; oysa, Lucas da, ben de birbirimizin farkında değildik. Farkında olmayı bir yana bırakın birbirimizi casus sanarak ayrı yönlere kaçıştık.»

«Senin Lucas'ının başına gelecek var,» dedi Başkan. «Hadi yürü, gidelim; sizlere neler yapacağımı bilirim ben. Bana oyun oynanmaz. Kralım ben bugüne bugün; hem de şimdi Madrid'te ya da El Prado'da

hüküm süren Kral gibi değil, bir zamanlar Hain Don Pedro diye bütün Sevilla'ya ün salan Kral gibi bir kral. Hadi Manuela! Sopamı getir, Hanımefendiye de dışarı çıktığımı haber ver.»

Hizmetçi, hemen buyrukları yerine getirdi (gerek Belediye Başkanı'nın karısıyla gerek evinin ünüyle bağdaştırılamayacak ölçüde iyi bir kızdı aslında). Katır semerlenince, Senor Lopez, Mistres Frasquita, yola çıktılar. Tony de peşlerinden.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

SANSAR'IN TALİHİ

BİZ, herkesten daha hızlı yolculuk etme ayrıcalığı olanlar, hemen onların arkalarından yetişebiliriz.

Sansar, şehrin bütün sokaklarını Mistres Frasquita'yı bulmak amacıyla karış karış taradıktan sonra Değirmen'e dönmüştü.

Kurnaz Yaver, dönerken karargâha da uğrayıp her şeyin yolunda gittiğini öğrenmişti. Kapılar gündüzki gibi açıktı; devlet gücü, dışarıda, kutsal görevinin başındayken hep açık dururdu kapılar. Öbür yaverlerle küçük memurlar sahanlığa, giriş kapısına yayılmış, uyukluyor, efendilerinin dönüşünü büyük bir sessizlik içinde bekliyorlardı. Sansar'ın geldiğini görünce içlerinden iki üç tanesi yerlerinden doğruldular, efendilerini sordular:

«Beyefendi geliyorlar mı?»

«Geleceği yok! Rahatınıza bakın siz! Ben bir şeyler olup olmadığını öğrenmek için şöyle bir uğradım.»

«Hiç bir şey olmadı.»

«Ya Hanımefendi Hazretleri nasıl?»

«Hanımefendi Hazretleri kendi dairelerine çekildiler.»

«Biraz önce bir kadın gelmedi mi?»

«Bütün gece tek kişi uğramadı.»

«Öyleyse kim gelirse gelsin, ne derse desin içeri bırakmayın. Tutuklayın. Efendimizi ve Hanımefendi'yi soran biri çıkarsa hemen tutuklayıp hapse tıkn; gelen, sabah yıldızı bile olsa...»

«Demek bu gece bulunmaz bir av peşindesiniz?» dedi memurlardan biri.

«Hem de vahşî hayvan avı!» diye ekledi bir başkası.

«Hem de en vahşîsinden!» dedi Sansar, ciddî bir sesle. «Polis Müdürü'yle ikimiz ava çıktığımıza göre ince bir iş olsa gerek. Hadi eyvallah, efendiler; aman gözünüzü açık tutun!»

«İyi şanslar, Senor Bastian!» diye karşılık verdiler, Sansar'ı selâmladılar.

Sansar, karargâhtan çıkarken:

‘Şansım da iyiden iyiye kapalı,’ diye düşündü. «Baksana, kadınlar bile atlatabiliyor beni! Değirmencinin karısı şehre geleceğine kocasını aramaya kasabaya gitmiş. Zavallı Sansar! Hani koku almada üstüne yoktu?»

Düşüne düşünce Değirmen'in yolunu tuttu.

Yaver'in koku alma duyusu konusundaki kaygıları pek de yanlış değildi; çünkü, tam o sırada hendegin yakınındaki söğütlerin arkasına saklanmış bir adamın, kırmızı pelerinine sarınarak:

«Aman oğlum! İşte Sansar geliyor! Beni bura-

da yakalamasın,» dediğini de duymamış, onun kokusunu da almamıştı.

Polis Müdürü'nün kılığına bürünmüş Değirmenci Lucas'tı bu adam. Şehre gitmeye hazırlanırken sık sık şeytansı bir sesle aynı cümleyi yineliyordu:

«Polis Müdürü'nün karısı da güzel kadın doğrusu!»

Sansar, onu görmeden geçti yanından ve Yalancı Polis Müdürü, gizlendiği yerden çıkıp yola koyuldu.

Kısa bir süre sonra da, önceden belirttiğimiz gibi, Yaver Değirmen'e varmıştı.

POLİS MÜDÜRÜ, hâlâ Değirmenci'nin anahtar deliğinden gördüğü biçimde uyuyordu.

Yaver kapıdan girerken:

«İyi terliyorum, Sansar!» diye haykırdı. «Tehlikeli hastalığı atlattım sanırım! Mistres Frasquita ne oldu peki? Rastladın mı ona? Yanında mı? Bizim hanımı gördün mü?»

«Değirmencinin karısı beni aldattı, Efendimiz,» dedi Sansar acılı bir sesle. «Şehre gitmemiş, kasabaya gitmiş... kocasını görmeye. Beyefendi Hazretleri budalalığını bağışlasınlar!»

«Daha iyi ya! Çok daha iyi!» diye haykırdı Madridli bunak; gözleri parlıyordu. «Demek her şey yoluna girdi! Tan ağarmadan ikisi birden Engizisyon hapisanesinin yolunu tutacaklar, orada çürüsünler

bakalım. Orada bu gece başlarından geçenleri anlatacak kimse bulamazlar. Çabuk, giyeceklerimi getir, Sansar; artık kurumuşlardır! Getir ve giyinmeme yardım et! Âşık, Polis Müdürü kılığına girecek.»

Sansar doğru aşağıya, mutfığa koştu.

BU ARADA, Mistres Frasquita, Senor Juan Lopez ve Tony, gittikçe Değirmen'e yaklaşmaktaydılar, çok geçmeden oraya vardılar.

«Önce ben gireceğim içeri!» diye haykırdı Belediye Başkanı. «Başkanlık görevini boşuna vermediler bana! Sen, Tony, beni izlersin; siz de Mistres Frasquita ben çağırınca kadar kapıda beklersiniz.»

Böyle diyerek çardağa yürüdü. Senor Juan Lopez orada, ay ışığında, kambur sayılabilecek bir adam gördü; kurşunî çuhadan yeleği ve pantolonu, siyah kuşağı, mavi çorapları, kadife kasketi, sırtında pelesiniyle tıpatıp Değirmenci Lucas'tı bu.

«İşte o!» diye haykırdı Belediye başkanı. «Kral adına teslim ol, Değirmenci Lucas!»

Kasketli karaltı Değirmen'e doğru koştu, içeri girmeye çalıştı.

Bu kere Tony:

«Teslim ol!» diye haykırdı, adamın üstüne atladığı gibi ensesinden kavradı onu, sırtına bir tekme vurdu ve yere savurdu.

Aynı anda türü kestirilemeyen bir hayvan atladi Tony'nin üstüne, kemerinden yakaladığı gibi yere çal-

dı onu. Sonra da başına çöküp kıyasıya pataklamaya başladı.

Bu, Mistres Frasquita'ydı.

«Pis hain!» diye bağııyordu. «Bırak Lucas'ımın yakasını!»

O arada eşekli biri girdi araya, kendini yiğitçe attı aralarına, Tony'yi kurtarmaya çabaladı.

Belediye Başkanı'nı, Don Eugenio De Zuniga sanan Sansar'dı bu.

«Efendime saygı gösterin, bayan,» diye bağııyordu. Sonra, kadıncağızı bir vuruşta Tony'nin üstüne yıktı.

Kendini iki ateş arasında bulan Mistres Frasquita, Sansar'ın midesine öyle bir yumruk indirdi ki, Sansar kaskatı uzandı yere.

Şimdi (Sansar da içinde), yerde debelenenlerin sayısı dörde yükselmişti.

Bu arada Senor Juan Lopez, Değirmenci Lucas sandığı adamın sırtına ayağıyle basıp yerden kalkmasına engel olmaya çalışıyordu.

«Sansar! İmdat! Kral adına! Ben Polis Müdürü'yüm!» diye haykırdı Don Eugenio; Başkan'ın boğa kösesiyle pekiştirilmiş topuğunun basıncı altında patlamak üzereydi.

Korkudan buz kesilen Senor Juan Lopez:

«Gerçekten Polis Müdürü'ymüş! Polis Müdürü!» diye kekeledi.

«Polis Müdürü!» diye haykırdılar bir ağızdan.

Yerde debelenen dört kişi hep birden ayağa fırladı.

«Hepiniz kodese!» diye bağırdı Don Eugenio de Zuniga. «Hepsi darağacına!»

Senor Juan Lopez, Polis Müdürü'nün önünde diz çökmüştü:

«Ama, Beyefendi Hazretleri,» diyordu; «Size kötü davrandığım için bağışlayın beni ama.. köyü kılığına girebileceğiniz nereden aklıma gelirdi?»

«Uğursuz!» diye haykırdı Polis Müdürü. «Çırlı-çıplak dolaşacak değildim her halde, değil mi? Benim üniformamı çaldıklarını da mı bilmiyorsunuz? Evet, Değirmenci Lucas'ın yolladığı bir hırsız çetesi...»

Değirmencinin karısı:

«Yalancı!» diye bağırdı.

Sansar, Mistres Frasquita'yı bir yana çekmişti.

«Dinleyin beni,» dedi. «Bize bir dakika izin verin sayın Polis Müdürü ve sayın hemşireler... Evet bayan, bir çıkar yol bulamazsanız hepimizi asacaklar, başta da kocanız Lucas'ı.»

«İyi ama, ne oluyor anlamıyorum ki,» dedi Mistres Frasquita.

«Değirmenci Lucas şu anda Polis Müdürü kılığında şehre doğru ilerlemektedir... Hanımefendi Hazretlerinin yatak odasına girip girmediğini de bilse bilse Tanrı bilir.»

Yaver, dört beş kelimeyle bizim önceden bildiklerimizi anlattı Mistres Frasquita'ya.

«Tanrım!» diye haykırdı Değirmencinin karısı. «Demek kocam benim lekelendiğimi sanıyor! Öç almak için gitmiş şehre! Çabuk biz de gidelim, Lucas'a suçsuz olduğumu anlatalım!»

«Hemen şehre gidiyoruz! Bu adamın karımı görmesine, aklına gelen saçma sapan şeyleri ona anlatmasına kesinlikle engel olmalıyız!» Polis Müdürü, telaş içinde eşeklerden birine doğru koştu. «Bacağınızı uzatın da sıçrayayım, Başkan!»

«Evet doğru şehre!» dedi Sansar, «Bu arada, sizin kılığınıza girmiş olan Değirmenci Lucas'ın Hanımefendi Hazretleriyle yalnızca konuşmakla yetindiğini umalım!»

Don Eugenio de Zuniga kendini tutamadı:

«Ne diyorsun sen sersem? Yani herif kalkıp...»

«O herif her şeyi yapar!» diye karşılık verdi, Mistres Frasquita.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAAT YARIM, İYİ GECELER!

,

DEĞİRMENCİNİN KARISIYLA Polis Müdürü eşeklere binmiş, Senor Juan Lopez kendi katırıyla, iki yaver de yaya olarak karargâhın kapısına geldiklerinde bekçinin bu çağrısını duydular.

Kapı kapalıydı. Yöneticilerle yönetilenler için gün bitmişti besbelli.

«Kötü,» diye düşündü Sansar. Kapının büyük tokmağına iki-üç kere vurdu.

Vakit geçiyordu ama, ne kapıyı açan vardı ne de karşılık veren.

Mistres Frasquita'nın yüzü sapsarıydı.

Polis Müdürü, iki elinin tırnaklarını da kemirip bitirmişti.

Kimseden çıt çıkmıyordu.

Tak! Tak! Tak! Karargâhın kapısı boyuna yumruklanıyor! Yaverler ve Senor Juan Lopez sırayla vuruyorlar tokmağa. Ama, boşuna! Ne bir ses! Ne bir soluk! Çıt yok!

Yalnız içeriden, avludaki fıskiye'nin duru sesi geliyor.

Böylece, sonsuza kadar uzayan dakikalar geçti. Sonunda, sat bir sularında ikinci kattaki bir odanın penceresi açıldı, bir kadın sesi yükseldi:

«Kim o?»

«Sütnine'nin sesi!» diye mırıldandı Sansar.

«Benim ben!» diye bağırdı Don Eugenio de Zuniga. «Açın kapıyı!»

Bir an kısa bir sessizlik oldu.

Sonra Sütnine'nin sesi duyuldu:

«Kimsiniz siz?»

«Sesimi tanıyamadın mı? Efendim ben! Polis Müdürü!»

Yine bir duraklama.

«Hadi sana iyi geceler,» dedi sevimli ihtiyar. «Benim Efendim bir saat önce geldi, doğru yatağa gitti. Sen de uyu da içtiklerinin etkisi geçsin, kafan yerine gelsin!»

Sonra, şakkadak kapadı pencereyi.

Mistres Frasquita, elleriyle yüzünü örtmüştü.

Öfkeden deliye dönen Polis Müdürü bağırdı:

«Sütnine! Aç kapıyı dedim sana. Duyuyor musun beni? Benim; anlamıyor musun? Seni de mi astırayım yoksa?»

Pencere bir daha açıldı.

«Sus bakalım! Kim oluyorsun da böyle bağıryorsun bana?» dedi Sütnine.

«Ben Polis Müdürü'yüm!»

«Seni yalancı seni! Benim efendim Polis Müdürü daha saat on ikiyi vurmadan eve geldi de Hanımefendi Hazretlerinin yatak odasına girip kapıyı

bir güzel kilitledi, kendi gözlerimle gördüm. Ama, böyle üstelediğine göre, kapıyı açayım da gör gününü!»

O anda, elleri sopalı bir sürü hizmetçi dışarıdaki kalabalığın üstüne atıldı; bir yandan da:

«Görelim bakalım kimmiş şu!» diye bağıryorlardı. «Polis Müdürü olduğunu söyleyen serseri sarhoş kimmiş?»

Birdenbire karanlıkta, şeytanın kamçısı parladı kamçının nereden indiğini kimse kestiremiyordu ama, Polis Müdürü, Sansar, Senor Juan Lopez ve Tony, paylarına düşen köteği yediler.

Değirmenin arkına düşüşü sayılmasa bile, o gece ikinci kere ıslatılıyordu Don Eugenio.

Kendini kargaşadan kurtarmasını başaran Mistres Frasquita, hayatında ilk kez acı göz yaşları döküyordu.

«Lucas,» diye bağıryordu. «Ah Lucas! Nasıl kuşkulandın benden? Kollarına nasıl başka birini aldın! Ah! Bu derdin dermanı bulunmaz artık...»

«NE OLUYOR ORADA?» Dingin, soylu bir ses, tatlı yankısıyla şamatayı bastırdı.

Hepsi başlarını kaldırdılar: Siyahlar giymiş bir kadının büyük balkondan aşağı baktığını gördüler.

«Hanımefendi Hazretleri!» diye bağırdılar usaklar; ellerine geçirdikleri insandan-davulları dövmektan vazgeçtiler.

«Karım!» diye kekeledi Don Eugenio.

«Bırakın girsinler içeri. Polis Müdürü girmelerine izin veriyor,» dedi Hanımefendi.

Hizmetçiler çekilip yol verdiler; Don Eugenio ile arkadaşları kemerli kapıdan girerek basamakları çıkmaya başladılar.

Bugüne kadar hiç bir katil daracağına, Don Eugenio'nun o anda kendi evinin basamaklarına yaklaştığı kadar sarı bir benizle, titrek adımlarla yaklaşmamıştır. Yine de soylu bencilliği, onurunun lekelen-diği düşüncesi, bütün öbür kaygıları, başkalarına ve kendi başına açtığı dertleri, içinde bulunduğu duru-mun gülünçlüğünü bastıracak, alt edecek güçteydi.

Merdivenden çıkarken:

«Her şeyden önce Zuniga soyundanım ben, bir Ponce de Leon'um» diyordu kendi kendine. «Bunları unutanlar cezalarını çekeceklerdir! Eğer karım, adı-mı kirlettiyse vay onun da haline!»

HANIMEFENDİ HAZRETLERİ, eşini ve köylü dostlarını büyük salona aldı.

Tek başına gözleri kapıya dikilmiş, ayakta onla-rı bekliyordu.

Hâlâ genç denilebilecek yaşta çok zarif bir kadındı. Klasik heykeltraşlardan çok, Hristiyan ressamla-ra uygun düşen dingin, sert bir güzelliği vardı. Yaşadığı dönemin beğenisini yansıtan bir görkem, bir ciddilik taşıyordu elbisesinden. Kısa, dar etekli, kabarık

karpuz kollu elbisesi, siyah ipektendi. Sarımtırak dantel bir şal, alımlı omuzlarını gizliyordu; siyah tül eldivenleri, su inermeleri kadar beyaz kollarını boydan boya örtüyordu. Bir eliyle Filipin adalarından gelme kocaman bir yelpazeyi ağır ağır sallamaktaydı; öbür elinde tuttuğu dantel mendilin, parmaklarından sarkan kısmı, Hanımefendi'nin öbür davranışlarına, hareketlerinin en küçük ayrıntılarına kadar sinmiş olan kusursuzluğu, düzgünlüğü ortaya koyuyordu.

Bu güzel kadın, kendisine bakanların içinde saygıyla karışık bir korku yaratıyordu; çünkü, biraz kraliçemsi, oldukça da rahibemsi bir havası vardı. Gecenin bu saatinde kılığına gösterdiği özen, tavırlarındaki soyluluk, konuklarını kabul ettiği odanın pırıl pırıl aydınlatılmış oluşu, Hanımefendi'nin bu sahneye dramatik bir gerilim, kocasının kaba ve bayağı serüveniyle taban tabana karşıt bir soyluluk katmak istediğini gösteriyordu.

Son olarak, Hanımefendi'nin adının Dona Mercedes Carrillo de Alborno y Espinosa de los Montes olduğunu, Konkistadorların bir torunu, daha doğrusu torunlarının torunu, torunlarının torununun torunu falan derken yirminci göbekten onlara bağlandığını belirtelim. Ailesi, maddî kaygılar yüzünden yaşlı ve zengin Polis Müdürü'yle evlenmeye zorlamıştı onu. Yaradılışı, bir manastırda yaşamaya çok daha elverişli olan Hanımefendi de, rahibe olacağına bu büyük özveriyi göstermişti işte.

Madrid'li kart tilkiye iki çocuk yapmıştı peş peşe ve söylentilere bakılırsa, üçüncü bebek yoldaydı.

Artık hikâyemize dönebiliriz.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KISAS ACILARI

KARISININ yanına doğru yürüyüp «Mercedes!» diye haykırdı Polis Müdürü. «Bana hemen...»

«Hoş geldiniz, Değirmenci Lucas!» diye onun sözünü kesti Hanımefendi. «Hayrola! Değirmen'de bir şey mi oldu yoksa?»

Öfkeden çılgına dönen Polis Müdürü, «Bayan!» diye bağırdı. «Bayan! Şunu bilin ki, şakalaşacak durumum yok! Açıklamalara girişmeden önce kocalık onurumun...»

«Kocalık onurunuzdan bana ne? Giderken bana mı teslim etmişsiniz?»

«Evet Bayan! Size teslim etmiştim!» dedi Don Eugenio. «Karılar kocalarının onurlarının bekçisidirler.»

«İyi ya aziz dostum, karınıza sorun öyleyse. Bakın yanınızda durmuş söylediklerinizi dinliyor!»

Odanın kapısında duran Mistres Frasquita'dan bir homurtu yükseldi.

Değirmencinin karısını gururla süzerek:

«Buyurun, Mistres Frasquita, oturun,» dedi Hanımefendi, sonra kanepeye doğru ilerledi.

Yüreği temiz bir insan olan Mistres Frasquita o anda, bu incinmiş, belki de birçok kereler incinmiş kadının davranışlarındaki gerçek soyluluğu ayırt etti; büyük bir saygı duydu ona. Hemen onunla aynı düzeye yükseliverdi; doğal güdülerine gem vurarak soylu bir sessizliğe gömüldü. Elbette ki bu suskunluk, temizliğine, suçsuzluğuna güvenen Frasquita'nın kendini savunmakta acele etmediğini göstermezdi. Üstelik, Mistres Frasquita'nın birini suçlamak için içi gidiyordu; ama Hanımefendi Hazretleri değildi suçlayacağı kişi. Yok, onun hesabı Değirmenci Lucas'laydı ve Değirmenci da ortalıkta yoktu!

Hanımefendi onun yerinden kıpırdamadığını görünce:

«Mistres Frasquita,» diye seslendi. «İçeri girip oturabilirsiniz,» demiştim.

Bu ikinci uyarı, birinciden biraz daha hoşgörülü, biraz daha yumuşaktı. Diyebiliriz ki, Hanımefendi, Mistres Frasquita'nın çekingen tavrını, görkemli güzelliğini görünce, bayağı, küstah biriyle değil kendisi gibi mutsuz bir kadınla - Polis Müdürü'nü tanımaktan ötürü mutsuzluk çeken bir yaratıkla - karşı karşıya olduğunu sezivermişti.

Böylece kendilerini rakip sayan iki kadın, tath, hoşgörülü bakışlarla birbirlerini süzdüler ve şaşılacak şey, baktılar ki, bir anda kardeş oluveren iki yabancı gibi tad alıyorlar birbirlerinden.

Yüce dağların el değmemiş bulutları da birbirlerini uzaktan böyle tanımaz, böyle selâmlamazlar mı?

Değirmencinin karısı, bu tatlı duyguların etkisiyle gururla salınarak ilerledi, koltuklardan birinin koluna ilişti.

Değirmen'de kaldığı kısacık süre içinde, şehirde önemli kişilerle karşılaşacağını düşünerek kendine bir çekidüzen vermiş, floş saçaklı siyah yün bir mantıla geçirmişti üstüne; ona nasıl da yakışıyordu bu kılık! Tepeden tırnağa bir hanımefendi kesilmişti.

Polis Müdürü'ne gelince.. Olaylar sırasında sessizliğini korumayı becermişti. Gelgelelim, Mistres Frasquita'nın ortaya çıkması, üstelik homurdanması, oldukça sarsmıştı onu. Bu kadından, kendi karısından da çok korkuyordu nedense.

«Bakın, Değirmenci Lucas,» diyerek kocasına döndü Dona Mercedes; «Mistres Frasquita burada. İsterseniz sorunuzu yineleyebilirsiniz. Onurunuzla ilgili sorularınızı kendisine sorabilirsiniz.»

«Tanrı aşkı için, Mercedes!» diye haykırdı Polis Müdürü. «Sen, sanırım benim neler yapabileceğimi bilmiyorsun. Senden, son bir kere şakayı bırakmanı, benim yokluğum sırasında geçen olayları bir bir anlatmanı rica ediyorum. Herif nerede?»

«Hangi herif? Benim kocam mı? Kocam giyiniyor, neredeyse gelir.»

«Giyiniyor mu?» diye böğürdü Polis Müdürü.

«Şaştınız her halde.. Peki gecenin bu saatinde namuslu bir adam nerede olur sizce? Tanrı'nın buyruğuyla evlendiği nikâhlı karısının yanında, yatağında olmaz mı?»

«Sevgili Mercedes'çiğim, n'olur ağzından çıkan kulağın duysun! Bak, yabancılar var aramızda! Hem unutma Polis Müdürü'yüm ben!»

«Lütfen böyle bağırmaktan vazgeçin, Değirmenci Lucas; yoksa adamlarımı çağırdığım gibi sizi hapse attırırım!» diye haykırdı, Hanımefendi. Ayağa kalkmıştı.

«Beni mi hapse attıracaksın? Sen? Beni? Polis Müdürünü?»

Hanımefendi, sahte Değirmencinin sesini boğazında tıkayan, sert ve korkusuz bir sesle karşılık verdi:

«Polis Müdürü bey, yasaların temsilcisi, Kral'ın vekili olan Polis Müdürü, işinin tatlı yorgunluğunu üstünden atabilmek ve hemşirelerinin onurunu kurtarmak, hayatlarını korumak, aile ocaklarının kutsallığını, kadınların namusunu savunmak gibi ödevlerini yarın gereğince yerine getirebilmek için erkenden yataklarına çekildiler. İşte bu yüzden, Polis Müdürü kılığına ya da başka kılıklara girenler, komşularının yatak odalarına girme olanağı bulamazlar; kimsecikler insan erdemlerini gafil avlayamaz, erdemin suçsuz uykusunu kimseler bozamaz.»

«Mercedes! Neler söylüyorsun sen?» diye haykırdı Polis Müdürü; ağzından, ıslık çalar gibi çıkıyordu sözcükler. «Evimde eğer böyle bir şey olduyorsa, sen dünyanın en kötü, en uçar, en alçak kadınsın!»

Hanımefendi, gözlerini çevresinde duranlarda gezdirerek küçümser bir tavırla konuştu:

«Kim bu deli? Bu sarhoş serseri de nereden çıktı? Kılığı benzese bile namuslu Değirmencimiz Lucas olamaz bu adam.» Şaşkınlıktan apışıp kalmış Belediye Başkanı Senor Juan Lopez'e dönerek:

«Lütfen inanın söylediklerime Senor,» dedi. «Kocam Polis Müdürü, eve iki saat önce geldi; üç köşeli şapkası, kızıl pelerini, kılıcı, ucu püsküllü sopası hepsi tamamı. Şimdi burada beni dinleyen hizmetçiler, yaverler ve uşaklar onun kapıdan girdiğini, merdivenden çıktığını, sofayı geçtiğini gördüler, kalkıp selâm durdular. Sonra da kapılarını kilitleyip yattılar; sizlerden önce başka giren olmadı eve. Doğru değil mi? Karşılık verin bakayım.»

Sütnine, hizmetçiler, koruyucular, kısaca kapının oraya birikmiş bekleyen, sahneye katkıda bulunan herkes:

«Doğru, doğru!» diye haykırdı.

Polis Müdürü'nün öfkeden ağzı köpürmüştü.

«Çabuk defolun buradan!» diye haykırdı. «Sansar! Sansar diyorum sana! Çabuk bana saygı göstermeyi bilmeyen bu serserileri hapse at! Hepsi tutuklanacak! Hepsi darağacına!»

Ne yazık ki, Sansar ortalarda yoktu.

Şakanın biraz ileriye gittiğini sezen Dona Mercedes, şimdi sesinin tonunu azıcık yumuşatmış, kocasının yüzüne bakma alçak gönüllülüğünü göstermişti:

«Şimdilik,» diye sürdürdü konuşmayı, «tutalım ki kocamsınız. Tutalım ki siz gerçekten Don Eugenio de Zuniga y Ponce de Leon'sunuz yani.»

«Tutalım ne demek, ta kendisiyim!»

«Yine tutalım ki ben de sizi Polis Müdürü kılığında evime giren bir adam sanmakla suç işledim...»

«Alçaklar!» diye haykırarak elini beline attı, yaşlı çapkın; ama, kılıcının yerinde Değirmencinin kuşağı sallanıyordu.

Değirmencinin karısı, mantillasının ucuyla yüzünü örtmüş, kıskançlık göz yaşlarını gizliyordu.

Anlatılmaz bir durgunluk içinde:

«İstediğiniz gibi düşünelim,» diye konuşmasını sürdürdü Dona Mercedes. «Yalnız, bana söylemeniz gereken bir şey var, Lord Hazretleri: Ne hakla kızılıyorsunuz? Kendinizi savcı yerine koyup nasıl suçlayabiliyorsunuz beni? Yargıç olup nasıl cezaya çarptırabiliyorsunuz? Dinî bir törene mi düştü yolunuz? Yoksa günah çıkartmadan ya da ayin dinlemekten mi geliyorsunuz? Bu kılıkta, yanınızda bu hanımla nereden geliyorsunuz siz? Gece yarısından beri neredesiniz?»

«Bir dakika...» diye haykırdı Mistres Frasquita; yaylı bir bebek gibi fırlamıştı yerinden, kendini yiğitçe Hanımefendi'yle kocasının arasına attı.

Ağzını açmaya hazırlanan Polis Müdürü, Değirmencinin karısının kavgaya karıştığını görünce şaşırıp, ağzı açık kaldı.

«**Bana** açıklama yapmak zorunda değilsiniz, Bayan,» diyerek susturdu onu Hanımefendi. «Ben sizden açıklama istemiyorum! Ne ilgisi var! Ama, bunu sizden istemeye hakkı olan tek kişi geliyor işte! Hesabınızı **onunla** görün!»

Tam o sırada küçük odanın kapısı, ardına kadar açıldı. Tepeden tırnağa Polis Müdürü'nün kılığına bürünmüş Değirmenci Lucas, sopası, eldivenleri, kılıcıyla Şehir Meclisi'ne giriyormuşçasına girdi içeri.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

İNANÇ, DAĞLARI OYNATIR

,

«HEPİNİZE iyi geceler!» Yeni gelen, üç köşeli şapkasını çıkararak odadakileri selâmladı; hem de Don Eugenio de Zuniga'nın konuşmasını tıpatıp andıran vurgular ve seslerle. Sonra dört bir yandakilere selâmlar yağdırarak Hanımefendi'nin elini öpmeye yöneldi.

Herkes, yıldırımla vurulmuşa dönmüştü. Değirmenci Lucas, şaşılacak derecede benziyordu Polis Müdürü'ne. Hizmetçiler, hatta Senor Juan Lopez, kahkahalarını tutamadılar.

Bu yeni saldırıyı hiç beklemeyen Don Eugenio, yılan gibi parlayan gözlerle saldırdı Değirmenci Lucas'ın üstüne.

Ne var ki Mistres Frasquita, araya girmişti. Bir ikidir bu tür işlerde kullanmaya alıştığı koluyla bir kenara savurdu Polis Müdürü'nü; Beyefendi Hazretleri de yeni bir takladan ve taklanın getireceği aşığılamadan kurtulmak için hemen boyun eğdi. Her

halde bu kadın, yaşlı adamı çekip çevirmek için yaratılmıştı.

Karısını karşısında görür görmez sapsarı kesildi Değirmenci Lucas; ama, hiç açık vermedi; ellerini, çatlar korkusuyla yüreğine bastırarak korkunç bir kahkaha attı. Polis Müdürü'nün sesiyle:

«Tanrı seni korusun, Frasquita!» dedi. «Atama emrini yeğenine gönderebildin mi bari?»

İşte o anda Değirmencinin karısını görecektiniz. Bir silkinişte mantillasını attı üstünden, başını kaplanlar gibi kaldırdı, yalancı Polis Müdürü'ne hançer gibi sapladı bakışlarını, karşılığını tükürürcesine yüzüne fırlattı:

«Senden iğreniyorum, Lucas!»

Herkes, kocasının yüzüne gerçekten tükürdüğünü sanmıştı; davranışında, hareketlerinde, sesinin tonunda öyle bir saldırganlık vardı ki..

Karısının sesini duyunca Değirmenci'nin yüzü değişti. Tanrısal bir hava doldurmuştu içini, ışıkla, mutlulukla yüklüydü. Öyle ki bir an için Değirmen'de gördüğü, gördüğünü sandığı şeyleri unuttu; gözlerinin içinde yaşlar, dilinin ucunda büyük bir içtenlikle atıldı:

«Demek, benim Frasquitamsın sen?»

Öfkeden deliye dönen Frasquita:

«Asla!» diye haykırdı. «Senin Frasquitan falan değilim ben! Ben... Bu gece yaptığın şeyler konusunda neler düşündüklerini sor bakalım buradakilere; onlar da sana seni bunca seven bir yüreği nasıl kırdığını anlatsınlar!»

Sonra, çöken ve yavaş yavaş su haline gelen küçücük bir buzdağı gibi ağlamaya koyuldu.

Hanımefendi kendini tutamadı artık, ona doğru yürüdü, büyük bir sevecenlikle kollarının arasına aldı onu. Mistres Frasquita da, ne yaptığını bilmeden öpmeye başladı Dona Mercedes'i; annesinin kucağında sığınmak arayan bir çocuk gibi bir yandan iç çekiyor, bir yandan mırıldanıyordu:

«Hanımefendi Hazretleri! Hanımefendiciğim! Bilseniz, ne kadar mutsuzum!»

«Pek o kadar değil!» diye karşılık verdi Hanımefendi; onun da gözleri yaşlarla dolmuştu.

Değirmenci Lucas, göz yaşlarını tutmaya çalışıyordu utancından. O da, «Ya ben ne kadar mutsuzum!» diye mırıldandı.

«Ya ben?» diye patladı Don Eugenio; dökülen göz yaşları, yüreğini yumuşatmıştı besbelli; ya da onlar gibi su yolundan, yani göz yaşları vadisinden kaçmayı düşünüyordu. «Ah! Ne günahkâr bir adamım ben, bir canavarım, kendinden başka hiç bir şey düşünmeyen değersiz bir serseriyim!»

Senor Juan Lopez'in göbeğine sarılıp höykürmeye başladı.

Juan Lopez, hizmetçiler, herkes ağlıyordu artık; sanırım hiç kimse açıklama yapmadan, iş, bir çözüme varmıştı.

GÖZ YAŞI denizinden ilk çıkan, Değirmenci Lucas oldu. Aslında, anahtar deliğinden gördüğü sahne gelmişti aklına.

«Baylar bayanlar,» dedi. «Artık açıklamalara girebiliriz.»

«İyi ama ne yararı var bunun, Değirmenci Lucas?» dedi Hanımefendi. «Karın melek gibi bir kadın.»

«İyi güzel... ama...»

«Aması falan yok. Bırak konuşsun; bak nasıl temize çıkaracak kendini. Onu ilk gördüğüm anda senin önceden anlattıklarını unuttum, lekesiz bir insan olduğuna inandım.»

«Peki öyleyse, konuşsun!» dedi Değirmenci Lucas.

«Konuşmayacağım işte!» diye karşılık verdi Değirmencinin karısı. «Konuşması gereken biri varsa o da sensin, çünkü işin aslına bakarsan...»

Mistres Frasquita hemen sustu, Hanımefendiye duyduğu büyük saygı, daha çok ileri gitmesine engel olmuştu.

Değirmenci Lucas, bütün güvenini bir anda yitirerek:

«Peki ama, ya sen?» diye atıldı.

Polis Müdürü'nün de kıskançlığı depresmişti:

«Onunla ilgisi yok bu işin,» diye bağırdı. «Önemli olan seninle bu Hanımefendi arasında geçenler! Ah Mercedes! Kim derdi ki sen...»

«Peki ama, ya sen?» dedi Hanımefendi onu tepeden tırnağa süzerek.

Birkaç dakika süresince çiftler, hep aynı soruyu yinelediler:

«Peki ama, ya sen?»

«Ya sen?»

«Önce sen anlat!»

«Hayır sen anlatacaksın!»

«**Senin** bunu yapabileceğin...»

Falan filan...

Bu çekişmeler böylece sürüp gidebilirdi; ama, sonunda soylu tavrını takınan Hanımefendi, Don Eugenio'ya şunları söyledi:

«Bir dakika, Beyefendi; siz bir süre konuşmasanız çok iyi olacak. Özel dertlerimizi sonra da açabiliriz. Şu anda, Değirmenci Lucas'ın yüreğine su serpmek en önemli ödevimiz. Bu da çok kolay bana kalırsa; çünkü, bakıyorum Senor Juan Lopez'le Tony, Mistres Frasquita'nın suçsuz olduğunu doğrulamaya can atıyorlar.»

«Onların suçsuzluğunu doğrulamasına gerek yok,» diye atıldı Frasquita. «Başka tanıklarım var benim; hem, hiç kimsenin rüşvetle satın aldığımı ileri süremeyeceği güvenilir tanıklarım var.»

«Neredeymiş onlar?» diye sordu Değirmenci.

«Aşağıda, kapının önündeler.»

«Öyleyse, Hanımefendi'den izin al, gelsinler buraya.»

«Zavallılar nasıl çıkarlar merdivenleri?»

«Hah tamam! İki yaşlı kadın bulmuşsun. Ne güvenilir tanıklar ama!»

«Hayır iki yaşlı kadın, değil yalnızca iki dişi!»

«Daha kötü ya! İki kız çocuk! Adlarını söyle, belki tanıyorumdur.»

«Birininki Hazel, öbürününkü Frolic.»

«Bizim eşekler! Frasquita, düpedüz alay ediyor-sun benimle!»

«Hiç de değil, çok ciddî söylüyorum. Eşeklerimiz, senin Polis Müdürü'nü Değirmen'de gördüğün sırada benim orada olmadığımı tanıklık edecekler.»

«N'olur uzatma sözü!»

«Dinle de benden kuşkulandığın için utan kendinden, Lucas. Sen bu gece kasabadan Değirmen'e doğru gelirken ben de evden kasabaya doğru gitmekteydim. Yolda karşılaştık. Ama sen anayoldan ayrılmış, tarlalara vurmuştun; daha doğrusu, ateş yakmak için duralamıştın...»

«Doğru! Kesme!»

«İşte o sırada senin eşeğin anırdı.»

«Yaa, anırdı gerçekten! Yaşasın, nasıl mutluyum! Kesme. Kesme! Ağzından çıkan her söz, hayatımın bir yılını geri veriyor bana!»

«Yoldan başka biri anırarak karşılık verdi ona.»

«Evet! Evet! Tamam! Tanrı senden razı olsun! Sanki o anırmayı şimdi de duyuyorum.»

«İşte, Hazel'la Frolic birbirlerini tanımışlardı; iki arkadaş olarak birbirlerine iyi geceler diliyorlardı, oysa biz ikisini de yapmadık.»

«Sus artık! Konuşma!»

«Biz birbirimizi hiç tanıımıyormuşçasına ayrı yönlelere kaçtık korku içinde. Artık benim Değirmen'de olmadığımı anladın. Eğer Polis Müdürü'nün neden bizim yatağımızda yattığını öğrenmek istiyorsan, giydiğin şu elbiseleri bir yokla, bak nasıl ıslak; bundan iyi açıklama mı istiyorsun? Beyefendi Hazretleri ark'a düşmüşlerdi; Sansar onu soymuş, yatağa yatırmış. Benim kapıyı neden açtığıma gelince... Senin boğulmak üzere olduğunu, beni çağırdığını sanmıştım. Bir de, atama emri hikâyesi var... Ama şu anda bunları anlatmak gereksiz. Yalnız kaldığımızda bütün ayrıntılarıyla anlatırım sana... Şimdi, Hanımefendi'nin huzurunda yakışık almaz.»

Karargâhı yöneten gücün Hanımefendi'nin elinde olduğunu sezen Senor Juan Lopez, ona şirin gözük-mek amacıyla atıldı:

«Mistres Frasquita'nın bütün söyledikleri doğ-ru!»

«Kelimesi kelimesine!» diyerek efendisini izledi Tony.

Mistres Frasquita'nın ayrıntılara girmeyişinden hoşnut kalan Polis Müdürü:

«Evet!» dedi; «Şimdiye kadar anlattıkları doğ-ru.»

Kanıtlara boyun eğerek:

«Demek suçun yok!» diye haykırdı, Değirmenci Lucas. «Frasquitam benim! Biricik Frasquitam! Ku-surumu hoş gör, bağışla beni; gel de öpeyim!»

«O kadar uzun boylu değil,» diyerek çekildi De-ğirmencinin karısı. «Öpücük vermeden önce senin açıklamalarını dinlemem gerek!»

«Ben, ikimiz adına açıklayacağım her şeyi,» de-di Dona Mercedes.

«Ben de yarım saattir bunu bekliyordum!» de-di Polis Müdürü. Kaçırdığı ipin ucunu yeniden ele ge-çirmeye çalışıyordu.

Hanımefendi kocasına öfkeyle arkasını dönerek:

«Yine de,» dedi; «Bu iki bey kendi kılıklarına gi-rene kadar ağzımı açmayacağım. O zaman bile, duy-ma hakkını kazanana anlatacağım olayın içyüzünü.»

«Hadi gelin, değişelim!» dedi Değirmenci Lucas, Polis Müdürü'ne. Onu öldürmediğine çok seviniyordu şimdi; ne var ki, bakışlarında Mağribînin öfkesi oku-nuyordu hâlâ. «Beyefendimizin kılığı beni kötü hal-

de sıkıyor! Giydiğim andan beri yüzüm gülmedi aslında.»

«Giymeyi bilmiyorsun da ondan,» diye karşılık verdi Polis Müdürü. «Oysa ben eski kılığıma girmeye can atıyorum. Böylece sizleri ve sizinle birlikte dünyadaki insanların yarısını ipe çekebilirim; değil mi ki, karım kendini temize çıkarmaktan kaçınıyor.»

Bu sözleri duyan Hanımefendi, görevleri insanları gözetmek olan sabırlı meleklerin sevecen gülüşüyle huzurda bulunanlara böyle bir şeyin söz konusu olmayacağını belirtti.

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

**HANİMEFENDİ HAZRETLERİ DE
GÜZEL KADIN DOĞRUSU!**

POLİS MÜDÜRÜ'YLE Değirmenci Lucas odadan çıktıktan sonra Hanımefendi yine kanepeye oturdu, Mistres Frasquita'yı da yanına oturttu, sonra kapı aralığında bekleyen hizmetçilerle uşaklara dönerek tatlı bir sesle:

«Haydi bakalım,» dedi; «Bu eşsiz kadına benim işlediğim günahı anlatın.»

Hizmetçiler hep birlikte atıldılar, on telâşlı ses aynı anda konuşmaya başladı; ama, evin yönetiminde en çok sözü geçen kişi olan Sütne, öbürlerini susturarak anlatmaya koyuldu:

«Mistres Frasquita, dinleyin. Bu gece Hanımefendi Hazretleri'yle birlikte çocukları eğlendiriyor, vakit geçirmek için üçüncü Rosary'i okuyarak Beyefendi'nin dönüşünü bekliyorduk (çünkü Sansar'ın getirdiği habere göre, Beyefendi azılı haydutları yakalamaya çıkmıştı, yani sağ esen dönene kadar yatmamız söz konusu değildi). Tam o sırada yan odadan, Hanımefendi'yle Beyefendi'nin yatak odalarından

bir ses geldi. Korkudan yarı ölü bir halde, lambayı kaptığımız gibi odaya girdik. Aman Tanrım! Bir de ne görelim! Efendimin kılığına girmiş başka bir adam (yani kocanız), yatağın altına saklanmaya çalışıyor. Hemen, 'Hırsız var!' diye bağırmaya başladık avaz avaz; bir dakika geçti geçmedi, herkes odaya üşüştü; yaverler, yalancı Polis Müdürü'nü gizlendiği yerden çekip çıkarmaya çalışıyorlardı. Hanımefendi de bizler gibi Değirmenci Lucas'ı tanımıştı; ama, kılığını görünce Efendimizi öldürdüğünü sanmış olmalı ki, bir ağıt yaktı, bir ağıt yaktı, yürek taş olsa dayanmaz. Biz de bir yandan 'Hapse! Yakalayın!' diye bağırıyorduk. Değirmenci Lucas'ın duyduğu en hafif sözler, 'Katil!' ya da 'Hırsız!' oldu; aslına bakarsan, ölü gibi duvara yaslanmıştı, korkudan dili tutulmuş sanırsın. Gelgelelim, zindana atılacağını anlayınca dili çözül- dü; dedi ki... bunları söylememek daha doğru belki, ama, ben söyleyeceğim. 'Hanımefendi Hazretleri,' dedi Değirmenci Lucas, 'Ben, ne katilim ne de hırsız... Onurumun hırsız, onurumun katili şu anda evimde karımla aynı yatakta yatıyor.»

«Zavallı Lucas!» diye iç çekti Mistres Frasquita.

«Zavallı ben!» diye mırıldandı, Hanımefendi.

«Biz de, 'Lucas kardeş de zavallı, bizim hanım da!' dedik ya... Çünkü doğruyu söylemek gerekirse, Mistres Frasquita, Beyefendi'nin sizde gözü olduğundan kuşkulanıyorduk hepimiz; tabii hiç kimse sizin...»

«Yeter dadı!» diye haykırdı Hanımefendi. «Kes artık!»

«Gerisini de ben anlatayım,» diye atıldı bir yaver. «Değirmenci Lucas, kılığıyla ve yürüyüşüyle he-

pimizi kandırmıştı; Polis Müdürü sanmıştık onu. Yani buraya iyi niyetle geldiğini söyleyemeyiz; Hanımefendi Hazretleri yatakta olsalardı, kim bilir...»

«Hadi hadi, sen de sıranı savdın!» diye söze karıştı Aşçıbaşı. «Saçmalayıp duruyorsun. Evet, Mistres Frasquita, kocanız Değirmenci Lucas, Hanımefendi'nin yatak odasına neden girdiğini anlatırken niyetini de açıklamak zorunda kaldı!.. Elbette hanımımız kendini tutamadı söylenenleri duyunca, Lucas'ın ağzının ortasına öyle bir şaplak indirdi ki, adamın söyleyecekleri boğazına takıldı kaldı. Ben de, doğruyu söyleyeyim, bir sürü küfür ettim kocanıza; bırak-salar, gözünü de oyardım... Çünkü, bilirsiniz, (her ne kadar kocanızsa da) hiç kimse başkasının odasına böyle...»

«Sen de amma gevezeymişsin!» diyerek konuşmacının önüne atıldı Kapıcı. «Ne yapsaydı yani? Dinleyin beni, Mistres Frasquita; dananın kuyruğu kopmak üzere... Hanımefendi, Değirmenci Lucas'a gerektiği gibi davranmıştı tabî; ama, siniri yatışınca acıdı ona, Polis Müdürü Beyefendi'nin çirkin davranışı üstüne düşünmeye başladı. Sonra şuna benzer bir şeyler söyledi:

'Niyetin çok kötüymüş, Lucas; ben bu küstahlığı asla bağışlayamam ama, senin karınla benim kocamın, hiç değilse birkaç saat için kendi kurdukları tuzağa yakalanmaları, senin de bu kılık sayesinde onlarla ödeşmen gerek. Onlardan ancak böylelikle, yani istediğimiz zaman açıklayabileceğimiz basit bir oyunla öç alabiliriz.'

Bu anlaşmadan sonra Hanımefendi Hazretleri'yle Değirmenci Lucas, Polis Müdürü eve döndüğünde ona

nasıl davranmamız, neler söylememiz gerektiğini teker teker ezberlettiler. Ben kendi adıma, Sansar'ın sırtına öyle bir yumruk indirdim ki, ne Saint Simon gününü unuttur artık ne de Judas gününü.»

Kapıcı sözlerini bitirdiğinde Hanımefendi'yle Mistres Frasquita birbirlerine bir şeyler fısıldıyorlardı. Kucaklaşma, öpüşme gırla gidiyordu. Bazen kahkahalarını tutamıyorlardı.

Ne yazık ki, neler konuştuklarını duyamıyoruz! Ama, okurlar büyük güçlük çekmeden kestirebilirler konuşulanları; erkek okurlar beceremezlerse, kadın okurlar kesinlikle becerirler.

YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM

BEYEFENDİNİN BUYRUĞU

O SIRADA, Polis Müdürü'yle Değirmenci Lucas, bu kere kendi kılıklarında içeri girdiler.

Ünlü Müdürümüz Don Eugenio:

«Şimdi sıra bende!» diye haykırdı girerken.

Sonra, kendini toparlayabilmek için, yere sopa-sıyla iki kere vurdu (Yeryüzünü Malacca asasıyla yoklamadan gücüne güvenemeyen Anteus'a, ama, devlet memuru bir Anteus'a benziyordu bu durumuy-le); ve Hanımefendiye dönerek sözlere sığmayacak bir soğukkanlılıkla, garip bir vurguyla konuştu:

«Mercedes! Açıklamalarını bekliyorum!»

O anda Değirmencinin karısı ayağa kalkmış, uysal, büyüleyici bakışlarıyla Lucas'ı sevincinden havalara fırlayacak duruma getirmişti.

Sözsüz oyunu gözlemleyen Polis Müdürü'nün ise bu beklenmedik uzlaşma karşısında dili tutulmuştu.

Yine karısına döndü.

Sirke kadar acı bir sesle:

«Hanım!» dedi. «Sanırım, bizden başka herkes

anlaşmaya vardı! Siz de lütfen kuşkularımdan kurtarın beni! Hem kocanız hem de Polis Müdürü olarak buyuruyorum size.»

Yine sopasıyla vurdu dösemeye.

Hanımefendi, kocasının dediklerine hiç önem vermeden Mistres Frasquita'ya doğru yürüdü:

«Demek gidiyorsunuz artık!» dedi. «İçiniz rahat olsun, çünkü bu olay burada kapanacak. Rosa! Hanımla beye yolu göster, gidiyorlar. Güle güle Değirmenci Lucas!»

«Olamaz!» diye haykırarak araya girdi Don Eugenio. «Değirmenci Lucas şuradan şuraya adım atamaz! Ben gerçeği öğrenene kadar tutuklanacaktır! Hey yaverler! Kral adına...»

Gelgelelim, yaverlerden hiç biri Don Eugenio'yu umursamadı. Hepsinin gözleri Hanımefendi Hazretleri'ndeydi.

Dona Mercedes büyük bir incelikle herkese iyi geceler dileyerek yürüdü, neredeyse kocasının üstünden geçercesine:

«Hadi, Beyefendi, çekilin yolun üstünden!» dedi. Bir yandan da, o zamanların gözde bir selâmlama çeşidi olan «pompa» reveransını yaptı; yani, başını bir yana eğip eteklerini parmak uçlarıyla tutarak yerlere kadar eğildi.

Hıncır yaşlı adam, karısını reveranstan alıkoymak için kadının eteğine yapışmış homurdanıp duruyordu:

«Ya ben... Ya siz... Ya biz... Ya onlar...»

Ama boşuna! Kimse Hazreti umursamıyordu.

Herkes gittikten sonra kavgalı çift, odada baş başa kaldılar. O zaman Hanımefendi, eşiyle konuşma

alçak gönüllülüğünü gösterdi; ama, sesinde, gözden düşmüş bir bakan'a, bir daha dönmemesine Sibirya'ya sürüldüğünü bildiren bir Rus çaricesinin öfkesi vardı:

«Bin yıl yaşasanız bile, bu gece yatak odamda geçen olayları öğrenemeyeceksiniz. Odamda olsaydınız - ki o saatta olmanız gerekirdi - sormak zorunda kalmayacaktınız aslında. Ben kendi adıma, sizi aydınlatmak için hiç bir zorunluluk duymuyorum, duymayacağım da; çünkü, sizden öyle tiksiniyorum ki çocuklarımın babası olmasaydınız sizi yalnızca yatak odamdan kovmakla yetinmez, tuttuğum gibi balkondan aşağı fırlatırdım. İyi geceler, Lord Hazretleri!»

Don Eugenio'nun gözünü bile kırpmadan dinlediği bu sözlerden sonra (karısıyla baş başa kalınca bütün cesareti uçmuştu), Hanımefendi küçük bölme-ye doğru yürüdü, oradan yatak odasına geçti ve arkasından kapıyı kilitledi; zavallı yaşlı, sipsivri kaldı odanın ortasında; dişetlerinin arasından (dişlerinin değil), eşi görülmemiş bir yüzsüzlükle şu sözleri mırıldandı:

«Oh, yine iyi sıyrıldım işin içinden! Sansar bana yatacak bir yer bulur!»

YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, İBRET, SON SÖZ

DEĞİRMENCİ LUCAS'LA Mistres Frasquita şehirden ayrılıp da değirmenin yolunu tuttuklarında, küçük kuşlar ağaran tanı tatlı ötüşlerle karşıyorlardı.

Karı-koca yaya yol alıyorlardı. Önlerinde, eşekleri yan yana yürüyordu.

«Pazar günü günah çıkartmaya gitmelisin,» dedi Değirmencinin karısı; «Dün geceki düşüncelerinden, kötü niyetlerinden arınmak için.»

«Haklısın!» diye karşılık verdi Değirmenci. «Sen de benim hatırım için çarşaflarımızı, şiltelerimizi yoksullara ver; hepsi yenilensin. O, yaşlı zehirli domuzun terlediği yatakta uyuyamam!»

«Aman onun sözünü etme, Lucas!» dedi Mistres Frasquita. «Başka şeyler konuşalım. Hem ben de bir şey isteyeceğim senden.»

«Söyle, hemen yapayım.»

«Bu yaz, Solan de Cabras'taki kaplıcalara götürceksin beni.»

«Peki ama, niye?»

«Bakalım çocuğumuz olacak mı?»

«İyi akıl etmişsin. Yaşarsak, götürürüm elbet.»

Değirmen'e vardıklarında güneş tam doğmamıştı ama dağların dorukları yaldızlanmaya başlamıştı.

O İKİNDİ bir gece önceki rezaletten sonra şehrin ileri gelenlerinin Değirmen'e ayak basmayacaklarını sanan karı-koca, eskisinden daha çok konuğun geldiğini görünce şaşırdılar.

Sayın Piskopos Hazretleri, rahipler, Dava Vekili, iki manastır rahibi ve Başpiskopos'un çağrılısı oldukları sonradan anlaşılan çeşitli rütbelerden din adamları, asmalı küçük avluyu doldurmuşlardı.

Yalnız Polis Müdürü yoktu.

Herkes geldikten sonra Piskopos Hazretleri bir konuşma yaparak, bazı tatsız olayların geçtiğini bilmelerine karşın kendisinin ve rahiplerinin eskisi gibi bu eve gelmeye devam edeceklerini, böylelikle kötü davranışıyla bu güzel, erdemli topluluğu kirletmeye yeltenen kimseye yönelecek eleştirilerde, namuslu Değirmenci Lucas'ın, karısının ve Değirmen'e gelen öbür konukların adlarının geçmeyeceğini belirtti. Bir baba tavrıyla Mistres Frasuquita'ya, gelecekte biraz daha ciddî, sözlerinde ve davranışlarında biraz daha ölçülü olmasını, kollarını biraz daha örtmesini, göğsünü biraz daha kapalı tutmasını öğütledi. Değirmenci Lucas'a da daha tedbirli, daha az çıkarıcı, büyükleriyle konuşmalarında daha saygılı olmasını salık verdi. Sonra, orada bulunan herkesi kutsadı ve o gün oruç

tutmadığını, bir iki salkım üzümü zevkle yiyeceğini bildirdi.

Herkes onun düşüncelerine katıldı, özellikle üzüm konusunda söylediklerine.. O ikinci asma, sallanmaktan bir hal oldu.

Değirmenci, midelere inen üzüm tutarını 20 - 25 kilo kadar hesap etti.

BU EĞLENCELİ toplantılar üç yıl sürdü. Ne yazık ki herkesin tahmini yanlış çıkmış, Napoleon'un orduları İspanya'ya da girmişti. Bağımsızlık Savaşı başlamıştı.

Ayin sırasında, kutsal mihrapların dibinde pipolarını tüttüren Fransızları, Polonyalıları ve ülkeyi kasıp kavuran öbür işgalci askerleri görmeye katlanamayan Polis Müdürü, bir Fransız Mareşali tarafından Papazı 8'inci yılda, Dava Vekiliyle arkadaşları 9, 10, 11 ve 12'nci yıllarda öldüler.

Olaydan sonra bir daha Değirmen'e ayak basmayan Polis Müdürü, bir Fransız mareşali tarafından görevinden alındı ve Devlet hapishanesinde öldü; yabancı boyunduruğuna bir an bile boyun eğmemişti (haksızlık etmeden belirtelim).

Dona Mercedes, bir daha evlenmedi. Çocuklarını çok iyi yetiştirdi; yaşlılığında bir manastıra çekildi ve son günlerini o kutsal havayı içine çekerek geçirdi.

Sansar, Fransızların tarafına geçti.

Senor Juan Lopez, gerillalara katıldı; bir çetenin başkanı oldu ve Yaveriyle birlikte ünlü Baza ça-

tışmasında, birçok Fransız askeri öldürdükten sonra öldü.

Değirmenci Lucas'la Mistres Frasquita'ya gelince... Gerçi bütün adaklara, dualara, Solan de Cabras kaplıcalarına karşın çocukları olmadı; ama, birbirlerini delice severek uzun yıllar yaşadılar. 1812'de ve 1820'de Mutlakiyet rejiminin yıkılışını, 1814'le, 1823'te yeniden kuruluşunu ve ancak Mutlak Kral'ın ölümünden sonra Meşrutiyet'in ilânını gördüler; yedi yıl süren İç Savaş başlamadan hemen önce de öbür dünyaya göçtüler. O dönemde herkesin başında görülen uzun şapkalar, eski mutlu yılların simgesi olan

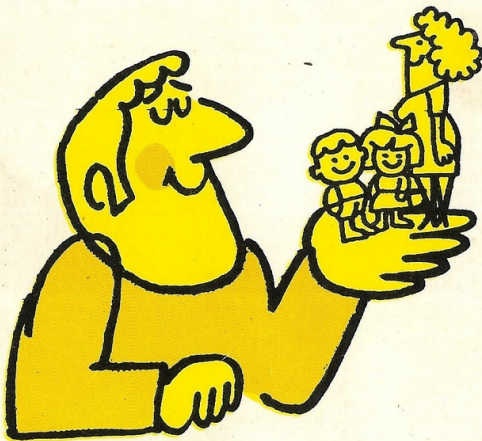
Üç Köşeli Şapka'yı

onlara unutturamadı.

BİTTİ

P.A.de ALARCON

Değirmencinin Karısı

Değirmencinin karısı alçacık bir iskemle kavradı, Polis Müdürünün önüne saygılı bir uzaklık gözeterek koydu. Oturur oturmaz da bacak bacak üstüne attı Frasquita, öne doğru eğildi, dirseğini bacağına dayayarak genç, güzel yüzünü avucunun içine aldı ; böyle, başı bir yana eğilmiş, dudaklarında bir gülümseme, beş gamzesi birden hareket halinde, durgun gözleri Polis Müdürüne dikilmiş, onun söyleyeceklerini beklemeye koyuldu.